

Participar a la ciutat

El Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet

Carolina Batet, Susagna Escardíbul
(coordinadores)

ceh
centre d'estudis
de l'hospitalet

col·lecció/6
josefina gómez olivares

Participar a la ciutat
El Consell de Nois i Noies
de l'Hospitalet

Carolina Batet i Susagna Escardíbul
(Coordinadores)

col·lecció/6
josefina gómez olivares

© dels respectius autors dels articles i de les coordinadores de l'edició.

© Centre d'Estudis de L'Hospitalet
Av. Josep Tarradellas, 44. (Espai Molí). 08901 L'Hospitalet de Llobregat
celh@celh.cat
www.celh.cat

Col·lecció/6 josefina gómez olivares
Primera edició: març de 2016
ISBN: 978-84-944597-2-6
Dipòsit legal: B 5838-2016
Correcció: Montserrat Torra
Producció: Ambar Comunicació, SL (ambar@periodistes.org)
Disseny de la portada: Creators ©

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra ha de comptar amb l'autorització escrita dels titulars de la propietat intel·lectual, excepte en el que la llei preveu expressament al respecte. La infracció d'aquests drets pot ser constitutiva de delictes contra la propietat intel·lectual (art. 270 i seg. del Codi penal). Tots els drets reservats.

Sumari

Presentació	11
El Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet: l'aprenentatge de la participació	13
I. Com es gesta i va prenent forma el projecte	15
II. El marc conceptual i legislatiu	49
III. Organització i funcionament	55
IV. Aprendre a participar, participar per aprendre	63
L'experiència de participar	69
I. El plenari de constitució del Consell de Nois i Noies	71
II. El treball i les activitats dels grups	79
III. El segon plenari	95
IV. El plenari de tancament	107
V. La petjada del Consell de Nois i Noies a la ciutat	115
Sobre la participació dels infants de la ciutat	133
I. La participació al CNiN i la participació a l'escola (Jordi Albesa i Colomer).....	135
II. Participar al Consell de Nois i Noies des de l'institut. Una activitat d'APS (Enric Roldán Bermejo)	145
III. Participació juvenil en la definició de la ciutat des dels Consells d'infants (Emili Hormias Laperal, Roger Riera Cereijo i Sandra Bestraten Castells).....	157
IV. Què aporta a la política i a la ciutat el Consell de Nois i Noies? (Lluís Esteve Garnés).....	167
V. Una instantània, uns pilars sòlids i alguns reptes de futur de la participació dels infants i adolescents als municipis (Ana Novella).....	175

**Sobre
la
participació
dels
infants
a
la
ciutat**

I. LA PARTICIPACIÓ AL CNiN I LA PARTICIPACIÓ A L'ESCOLA

Jordi Albesa i Colomer

Escola Patufet Sant Jordi-Francesc Batallé i Aragonès

Ja fa uns quants mesos que em varen demanar que escrivís quatre ratlles sobre la visió que des de l'escola es té de l'experiència del Consell de Nois i Noies. De res varen servir les meves protestes al·legant que darrerament havia estat massa allunyat de la dinàmica seguida per aquesta iniciativa a causa de les meves funcions dins l'escola. Conec, és clar, què és el Consell, ja des dels temps de la Montserrat Company, i en recordo l'origen, en la seva —beneïda— obsessió a vincular estretament escola i ciutat. Però darrerament ni era tutor, ni estava al càrrec de la gestió de l'escola: jo no era més que un especialista de música que cada quaranta-cinc minuts intentava fer entonar nens i nenes de tota mida i pelatge. El darrer curs, ja com a director, hi he estat molt més a prop, evidentment, però tot i així no em considero amb prou pòsit per emetre sentències sobre la qüestió. Així que em limitaré a fer algunes reflexions que al llarg d'aquest període m'han anat venint al cap.

Fa uns setmanes es va celebrar l'acte de constitució del Consell d'enguany. El Saló de Plens feia goig: ple de gom a gom de nens, nenes i adolescents de mirada inquieta i un punt temerosa. Reflectia tota la varietat cromàtica existent en una ciutat que ha estat d'acollida i de mestissatge. Tots amb la il·lusió i el neguit del primer dia, varen escoltar, amatents, els parlaments que es varen fer. Jo també ho vaig fer.

I escoltant amb atenció els diferents discursos, em va inquietar un detall que no em sembla pas irrellevant: en cap moment va apa-

rèixer la paraula democràcia. No podia ser un oblit: la cosa és massa seriosa perquè ho fos! Podia ser que se m'hagués escapat alguna cosa? Vaig repassar, aleshores, el full explicatiu del que és aquesta experiència i del que es pretén amb ella i, en aquest darrer apartat, vaig descobrir, alleujat, que en un apartat s'hi fa referència. El punt en qüestió diu que el Consell de Nois i Noies pretén "promoure la participació ciutadana dels nois i noies com a mitjà d'aprofundiment democràtic i d'aprenentatge del sentit, les regles i la finalitat de la participació democràtica".

M'agrada el concepte "aprofundiment democràtic". Tinc més reserves sobre el que entenem per "el sentit, les regles i la finalitat de la participació democràtica". Vejam: suposo que totes les persones estarem d'acord a entendre que "democràcia" és un concepte, una idea filosòfica (de la mateixa manera que ho és "socialisme", posem per cas). De com l'organització de la convivència entre les persones s'inspira en aquest concepte ja hi ha més versions (també, seguint amb l'exemple, en el cas del socialisme), amb la particularitat que, habitualment, les persones que opten per una opció solen considerar la seva com la bona, desautoritzant les altres possibles. Per això, en llegir els articles definits davant les paraules "sentit", "regles" i "finalitat", he arrufat una mica el nas perquè exclouen la possibilitat que aquestes "regles" poguessin ser unes altres.

En aquest sentit m'interessa especialment reflexionar sobre el concepte de "participació democràtica". Entenem el mateix? Es pot entendre que "participació democràtica" vol dir que es convida un determinat nombre de persones (que pot ser obert o restringit) a participar a tirar endavant les decisions preses pels òrgans de decisió. Però també es pot pensar que "participació democràtica" vol dir, directament, participar en la presa d'aquestes decisions. De dalt a baix, o de baix a dalt? Més endavant hi tornarem, i serà un punt important de l'anàlisi.

En un altre terreny, m'agradaria també incidir en una qüestió que entenc que sovinteja massa en els discursos que els adults emetem cap als infants: moltes vegades apel·lem a la responsabilitat que han de contreure vers la construcció d'un futur que ha de millorar el present que tenim. I aquest és un missatge pervers, que els nens

i nenes reben aterrits, carregant sobre les seves espatlles una responsabilitat que no els pertoca quan, en realitat, som la generació dels qui tenim en les nostres mans les regnes del món els qui hauríem d'assumir-la. Deixem que els nens siguin nens i no els fem adults abans d'hora. Si el món és ple de desigualtats, d'injustícies, de destrucció mediambiental, de conflictes que només es resolen amb violència, d'interessos que fan que el dret a la propietat s'imposi violentament al dret a la vida, si el món és així, el que ens toca fer és presentar-nos davant dels nens i dir-los que nosaltres, i els que ens varen precedir, en som els responsables i, en conseqüència, els qui ho hem d'arreglar. Deslliurem-los a ells d'aquesta responsabilitat i assumim la nostra. Quan els toqui ja decidiran com han d'ordenar el món, però no els diguem ara com ho han de fer si els que de debò podríem fer-ho —és a dir, nosaltres— no ho fem. Si no és així, no ens estranyi que es desinteressin de tot i ens engeguin a pastar.

Però hauríem de centrar-nos en la participació a l'escola, que és del que se suposa que ha d'anar aquest escrit. Vagi per endavant que haig de dir que els nens i nenes que actuen de representants de l'escola estan encantadíssims amb el seu paper. Quan hi ha plenari, hi van les famílies, que, per una vegada, ocupen un segon pla. Són ells, nens i nenes, els qui estan al davant, a la vora de l'alcalde, a la vora dels regidors... És als nens i nenes a qui s'adreça els qui estan al cim de la jerarquia municipal. Aquell dia la canalla es vesteix amb les seves millors gales, i l'emoció que els amara es copsa ja uns dies abans. Han estat triats pels seus companys i companyes de classe, que han entès que són les persones més adequades per representar-los, que tenen criteris propis i prou ascendent en el grup per aconseguir que aquest els escolti. Es prenen el seu paper amb molta responsabilitat i amb una envejable paciència. Una paciència que necessiten sobretot per fer front al fet que aquesta emoció i aquest compromís no es viu —ai!— de la mateixa manera entre els seus companys d'escola. Ells —els representants— s'esforcen a transmetre'n l'empenta, i les mestres bé que els fan costat, però pel camí s'escapa alguna cosa, com si es visquessin dues realitats paral·leles. I és que, en realitat, ho són. Més endavant reprendrem aquest fil i el lligarem amb el paràgraf anterior.

Tirem una mica enrere i tornem al Saló de Plens, tornem amb el Consell de Nois i Noies. Després de la Constitució ve el moment de la veritat, el moment en què es desvela quin serà l'encàrrec que els proposa l'alcalde. Un encàrrec en el qual les persones responsables del projecte han esmerçat hores i imaginació per aconseguir que sigui el més engrescador possible. Ho han fet amb dedicació i honestat, i ho dic ben sincerament, perquè les conec i no saben fer-ho d'una altra manera que no sigui aquesta. L'encàrrec és, doncs, parat a taula, i toca posar-se a treballar. No explicaré ara com treballen, perquè això ja és sabut. Quan surten de la primera sessió surten amb una mena de jet lag cognitiu: han treballat, però encara ho han de pair bé per saber què és el que han fet i, encara més, per saber què és el que hauran de fer.

(El que ve a continuació és només descriptiu de la nostra experiència a l'escola: no és l'única ni necessàriament la millor). L'endemà, o al cap d'un parell de dies, es reuneixen els quatre representants de l'escola amb la directora o la cap d'estudis, o qui sigui que coordini aquest tema a l'escola, per tal de posar en comú el que han fet, el que han entès, el que s'ha de fer, i decidir l'itinerari que s'haurà de fer a partir d'aquell moment: convocar els representants dels diferents grups-classe (el que anomenem Assemblea d'Escola) per informar-los i que ells ho traslladin als seus companys. En funció de quina sigui la feina a fer, potser uns nivells hauran d'agafar més protagonisme que uns altres, però això ho decidim entre tots. A partir d'aquí ja entrem de ple al treball que es fa a l'aula (cal dir que, paral·lelament, les mestres han hagut de fer-se seu el projecte i posar els mitjans per tal que es pugui tirar endavant). Un cop fet el que s'hagi hagut de fer, s'inicia el camí de retorn: cap a l'assemblea d'escola, cap als representants, cap al grup de treball del Consell. Dinàmica d'anada i tornada. Com ha de ser. I, tot i així, topem amb la realitat que descrivíem al paràgraf anterior. Què ha passat? Què se'ns ha escapat?

Situem-nos altre cop al començament d'aquest escrit, allà on dèiem que la cosa anava de "participació democràtica". Vegem com això es viu —o no— a l'escola. Una consideració prèvia, però. De sempre m'he sentit molt incòmode amb això del "dia-mundial-de-tal-cosa", o de la "setmana-de-no-sé-quina-altra". Confesso que és perjudici

meu. Entenc que sovint es tracta de donar rellevància a algun tema per tal de donar-li visibilitat i fer remoure el personal del seient. Però em pesa més la certesa que sovint aquestes diades monotemàtiques, si no hi ha un treball profund de reflexió al darrere, serveixen també per apaivagar males consciències i per sortir en algunes portades de diari fent la bona obra del dia. És per això que crec fermament que ningú pot quedar-se tan ample pensant que amb participar en determinades activitats ja ha cobert l'expedient. Amb participar al Consell de Nois i Noies tampoc n'hi ha prou, cal un treball permanent a les aules. Enfoquem, doncs, el zoom cap a les aules. Intentem fer l'itinerari a l'inrevés: l'hem fet des del Saló de Plens fins a les aules; invertim el sentit i fem-lo ara des de les aules cap al Saló de Plens.

L'aula, la unitat de convivència bàsica a les escoles. Aquí és comença tot, i aquí és on s'assenten els fonaments d'aquest aprenentatge democràtic. I la clau de volta de tot plegat és que tot el que es faci a l'escola tingui els propis nens i nenes com a punt de partida fins al punt que siguin ells els qui determinin el què i el com es fa a la classe.

Democràcia a la classe. Els primers passos que s'han anat donant en aquesta direcció, una primera fase, diguem-ne, han anat dirigits a incorporar un espai per donar la veu als infants: de la rotllana dels més petits a l'assemblea de classe. Espais on tothom ha de

tenir el seu moment per explicar allò que fa que el dia de fulanet sigui especial, allò que ha descobert... Són espais on sovint apareixen, en un primer moment, els problemes —fulanet ens insulta, els de sisè ens molesten quan juguem...— i que la mestra ha d'ampliar ràpidament per convertir-lo, sobretot, en un espai on apareguin propostes, iniciatives, cada vegada més agosarades fins a convertir els nens i nenes en protagonistes del seu espai. Fins i tot podem deixar de començar el curs amb una aula ben bonica, amb tot al seu lloc, rètols, cartells, fotografies..., per començar-lo amb l'aula despullada deixant que siguin els nens i nenes els qui decideixin com la volen, que siguin ells els que la investixin!

Però hem de fer un pas més enllà: no es tracta només de votar de tant en tant i fer directament allò que la majoria ha votat (que tampoc és un bon aprenentatge: la convivència exigeix consensos, pactes i renúncies). No es tracta d'explicar la democràcia, sinó de viure-la. Del que es tracta és que els nens i nenes dirigeixin el seu propi destí en el seu quefer diari, en el seu procés d'aprenentatge. Les mestres estem aquí per acompanyar-los, ajudar-los, orientar-los, donar-los eines, provocar preguntes (i evitar donar respostes)... Crear un clima en què tothom se senti protagonista del seu propi destí, que sàpiguen que tenen dret a decidir. I en dir "tothom" vull dir tothom, siguin quines siguin les seves capacitats, interessos, ritmes maduratius. Protagonista del seu propi destí vol dir que té dret a traçar el seu propi camí i que ho ha de fer —i aquí ve la gràcia de l'escola— de manera col·lectiva, amb els altres, que es converteixen en oportunitat i no en problema. La mestra és aquí per escoltar i estar amatent a copsar què és allò que els interessa, que els motiva, que els neguiteja i, gràcies a la seva experiència, ajudar a desplegar el gegantí i meravellós ventall d'oportunitats d'aprenentatge que cada petita llavor conté. Esbotzar el discurs unidireccional de la-mestra-que-ho-sap per un discurs que ens atenyi a tots —també a la mestra— en la descoberta del món. Hi ha diferents estratègies d'organització que no són excloents, i que cada escola ha de definir i triar: n'hi ha que s'organitzen per racons, d'altres per espais i d'altres per ambients. Hi ha qui fa un gran projecte i n'hi ha que en fan molts. Cada escola ha de traçar el seu propi camí i no hi ha una fórmula única ni inamovible. L'important rau a saber copsar què és allò que els interessa: un dia pot

ser un avió de paper: si és això el que fa brillar els ulls a aquells nens de tercer, per què no aprofitar-ho? Treballem la mesura (fins on arriba? quant de temps està volant?), la física (què tenen en comú els que volen més estona? per què un avió vola i una bola de paper no?), la motricitat del plec, la plàstica i la creativitat de fer-los ben bonics, qui sap si un xic d'història (els avions al llarg del temps), la recerca d'informació i, segur, les estratègies de comunicació (escrita, visual?) per donar a conèixer tot allò que estem fent. Un altre dia pot ser un escarabat que els nens i nenes de P4 han trobat al pati: com és (observem), hi ha altres escarabats?, en què s'assemblen? (comprenem), classifiquem, fem escarabats de fang, de plastilina, dibuixem, què fan (muntem un terrari i els hi tenim uns dies), busquem coses relacionades amb escarabats (fins i tot hi ha uns cotxes que se'n diuen: per què deu ser?), ho expliquem a les altres classes, ho exposem, convidem les famílies a veure tot el que hem après... Sé que no és fàcil. En tot aquest plantejament les mestres hem de vèncer dos grans obstacles: la por de no aconseguir amb les exigències del currículum i la incomoditat que ens provoca no haver donat totes les respostes, no haver acabat de donar la resposta final, l'evidència que al final de tot aquest procés ens queden moltes preguntes... Pel que fa al currículum, una visió àmplia, flexible i global d'aquest ens permetrà adonar-nos que treballant així no només l'acomplim sinó que sovint anem més enllà. I donar aquest suport, aquest coixí, aquest acompanyament als mestres és responsabilitat de l'administració i de l'equip de gestió de l'escola que els ha de donar aquesta seguretat. La incomoditat de no haver donat totes les respostes, de no haver guarnit el pastís amb la cicereta del "...i la resposta bona és..." passa per la convicció —i aquesta ha de ser política d'escola, però sobretot convicció personal— que, per damunt de tot, importen més els processos que els resultats.

Només hi ha un possible remei per vèncer aquestes pors i és poder treballar en equip, sentir el suport dels altres mestres, tenir l'espai per compartir dubtes i impotències, i convertir la gestió democràtica del dia a dia a la classe en una opció d'escola.

I més enllà de l'aula? Què passa als patis, als passadissos, al menjador, a l'entrada, a les escales... Com fem les festes, els comiats,

les benvingudes. Com expliquem l'escola, com la presentem? Tot això pot anar, també, de dalt a baix o de baix a dalt: decisions preses pels qui manen i executades per tothom, o decisions preses per tothom i executades per qui pot fer-ho. Els nens i nenes podrien triar representants per cada grup classe i aquests trobar-se per cicles, o per pisos, o pel que sigui per tal d'aportar entre tots les propostes que han aparegut a la classe i que entre tots haurem de debatre (retorn a l'aula) i acabar prioritzant i consensuant. Com ens ho fem a la pista del pati perquè tothom pugui jugar sense que els altres empipin? Caldria fer alguna cosa perquè els lavabos estiguin més nets? Quines propostes tenim per celebrar el Carnaval d'aquest any? Podríem posar un sorral al pati? I atenció, perquè tot això també genera oportunitats d'aprenentatge: fer un horari, potser, o trucar a un jardiner per saber quin deu ser el pressupost d'un sorral, dissenyar una festa, triar músiques... Cal que nens i nenes es facin l'escola seva i, sobretot, que visquin en el seu interior que són importants, que són escoltats, que les seves opinions són tingudes en compte, que de manera col·lectiva treballem per fer que les seves propostes tirin endavant i que, si no és així, no ha estat perquè algú que està per sobre ha decidit que no, sinó perquè el nostre treball conjunt ens ha dut a adonar-nos que no era possible. Aprendre a pactar, a cercar consensos, sentir que estàs construint col·lectivament el teu propi present: aprenentatge democràtic.

Amb aquest bagatge ja podem sortir al carrer i enfilem el camí d'allò que al començament d'aquest escrit apareixia com a "participació ciutadana". I la ciutat que tenim més a la vora és la més immediata: el carrer de l'escola, els voltants, els veïns, els camins que ens hi porten, el barri. L'escola ha d'aprendre a sortir al carrer i submergir-se en el seu entorn. De la mà dels mateixos nens i nenes que ens portaran al parc on juguen i que potser té un gronxador rovellat, al carrer per on vénen a l'escola i que potser els agradaria que tingués flors, a les botigues on compren i ens podran presentar els botiguers que coneixen, i cadascú ens podrà ensenyar la casa on viu i el balcó, si en té, i podrem bastir la ciutat a través de la mirada calidoscòpica que ens ofereixen. De l'observació en pot néixer el coneixement, i del coneixement, l'acció: què ens sembla si féssim una maqueta de com voldríem el parc que tenim més a la vora? I si fem un vídeo presentant cadascú el seu carrer tal

com és i tal com li agradaria? I un projecte per pintar els murs de l'escola? Els hem preguntat mai com voldrien la ciutat? Comencem per escoltar-los per donar pas a la "participació ciutadana". Comencem per allò que els és més immediat i els interessa, per allò que els és més significatiu. I potser podríem començar per escoltar el gran mestre Tonucci: ningú no sap més de ciutats i nens que ell. Els nens necessiten sentir-se segurs per ocupar la ciutat de manera lliure sense la supervisió dels grans, i la seva mirada és la que ens pot dir de quina manera la perceben.

Aquest és el neguit que ha d'acollir i acompanyar el municipi: ara ja es pot omplir el Saló de Plens d'iniciatives, de propostes (es pot descentralitzar, fer-ho per barris, o per districtes) i treballar conjuntament amb els tècnics a partir del que s'ha covat a les aules. I al final els camins convergeixen: nens i nenes participant en la gestió de la seva ciutat, però d'una manera significativa, sentida, real. Durant uns quants anys el model del Consell de Nois i Noies ha funcionat, i ha permès trencar la barrera institucional que hi havia entre escoles i municipi, s'ha plantat la llavor d'aquesta participació de la qual tant parlem. Però potser ha arribat el moment de fer un salt qualitatiu, que passa per invertir els termes, per generar el procés de baix a dalt, per fer que siguin els nens i nenes els qui decideixin què i com ho volen fer. I aleshores no s'estarà treballant només la "participació democràtica". El que s'estarà treballant aleshores, i de manera profunda, és l'adquisició de quelcom que va més enllà: la cultura democràtica.

II. PARTICIPAR AL CONSELL DE NOIS I NOIES DES DE L'INSTITUT. UNA ACTIVITAT D'APS.

Enric Roldán Bermejo

Ha estat professor de Secundària a l'INS Rubió i Ors.
Mestre del Casalet

"L'ApS és una fàbrica d'humanitat.
L'aprenentatge servei és una pedagogia de
l'experiència, de l'altruisme i la participació.
I és un bon instrument per prendre
consciència crítica de la realitat."

Josep M. Puig Rovira

Fent una mica de memòria

Vull començar aquestes línies mencionant el Dani Maneja, la persona que va col·laborar amb el Casalet per dissenyar el que havia de ser el Consell de Noies i Nois de l'Hospitalet. Parlo de final dels anys noranta, quan la Montserrat Company, aleshores regidora d'Educació, pensava que l'organisme participatiu dels joves de la nostra ciutat necessitava un canvi. Un canvi que pogués aprofundir en el concepte de participació, que els nois i noies la incorporessin a la seva motxilla formativa. I volia que els joves dels instituts i centres de secundària formessin part d'aquest espai de participació. Vam iniciar amb el Dani Maneja converses de com es podia donar el tomb en aquesta situació i de quina forma es convertia el nou Consell de Noies i Nois en un espai de veritable aprenentatge sobre el que significa la participació. Es va fer la proposta i ja fa un munt d'anys que funciona el Consell de Noies i Nois.

Calia participar al Consell de Noies i Nois, es troba la manera de fer-ho

Davant de la proposta que finalment va fer la regidoria per participar al nou Consell de Noies i Nois, els instituts i centres de secundària van intentar organitzar-se per poder donar una resposta positiva a aquest nou repte que se'ls ofería. Van haver de buscar la forma d'incentivar aquesta participació. Com s'escollien els alumnes que havien de participar en el CNiN? Com es creava la necessitat de voler-hi participar?

El professorat podia pensar ràpidament en alumnes en concret, sempre tenim la temptació fàcil de recórrer a aquells alumnes "modèlics", aquells que sempre estan disposats a acceptar les propostes que els plantegen els professors. Però aquesta vegada hauríem d'anar una mica més enllà, hauríem de provocar que les ganes de participar calessin en molts més alumnes de l'Educació Secundària Obligatòria.

Alguns centres van dissenyar campanyes de sensibilització per tal de donar a conèixer als alumnes què era el Consell de Noies i Nois, i què representaria als alumnes que hi participessin quant a horaris, dedicació, feina. Quedava clar que durant els cursos següents, aquestes campanyes estarien protagonitzades i dinamitzades pels alumnes que fossin consellers i conselleres.

Una primera decisió va ser a quins cursos es feia la proposta per participar. Uns van pensar en els primers cursos de l'ESO i d'altres, en els últims. Ambdues propostes tenien lògica i coherència. Una vegada fetes aquestes sessions de sensibilització, de difusió, d'explicació, que a la majoria de centres es van fer dins del marc de la tutoria, va ser el moment que nois i noies donessin el pas endavant per presentar-se. Segur que, arribats en aquest punt, alguns joves van haver de ser ajudats per donar-lo.

Es va donar el cas que en alguns centres es van presentar el mateix nombre d'alumnes que havien de participar al Consell de Noies i Nois. En altres centres es van presentar més alumnes que llocs, per tant es van haver de fer eleccions. I això va representar entrar

en una dinàmica de presentació de candidats i candidates perquè la resta de companys i companyes de l'institut els coneguessin. Al cap d'uns dies es van fer les eleccions on cada alumne votava el nombre de llocs que corresponien al centre per participar al Consell. Si hi corresponien dos consellers, només es podien votar com a màxim dos candidats o candidates. Fetes les eleccions, amb els recomptes corresponents, l'institut o el centre de secundària ja sabia quines serien les seves conselleres o consellers que participarien al Consell de Noies i Nois de l'Hospitalet.

Els moments en què havien de participar aquests consellers no havia de ser sempre dins de l'horari lectiu, però tampoc sempre fora d'aquest horari. Des de l'organització del Consell es va buscar la fórmula per equilibrar aquestes dues propostes. Els consellers i conselleres participarien en algunes reunions dins de l'horari lectiu i en d'altres fora d'aquest horari, durant el temps lliure d'aquests nois i noies. D'alguna manera es volia donar el missatge que participar-hi no resultava 'gratis' però tampoc no havia de tenir una penalització.

També hi havia un altre aspecte fonamental que s'havia de tenir clar: qualsevol persona troba sentit a la participació quan realment veu que com a mínim és escoltada, que les seves iniciatives i propostes arriben a algun lloc i el màxim d'aquesta participació podria ser quan algunes de les propostes i iniciatives plantejades es porten a terme, es fan realitat. Per fer això possible, l'Ajuntament, els seus regidors i regidores, havien de tenir molt clar que aquest espai de participació dels nois i noies es mereixia el més gran de tots els respectes, es mereixia que totes les seves propostes fossin preses en consideració, valorar-les, donar-los resposta. I aquesta no era una feina fàcil, no sempre s'està acostumat a procedir d'aquesta forma. Crec que es va avançar en aquest sentit.

Al mateix temps, els instituts i centres de secundària havien de fer el mateix esforç, havien de buscar les fórmules perquè aquests nois i noies que participaven en el Consell de Noies i Nois no fossin una mena de bolets que de tant en tant marxaven de l'institut a fer alguna reunió... S'havia de fer l'esforç de visibilitzar el treball que feien els consellers i conselleres. I aquest treball no sempre ha estat fàcil i no sempre s'ha aconseguit. Des dels cen-

tres s'havia de buscar la manera que els alumnes que participaven al CNiN s'apropessin a la idea que ho feien com a representants dels seus companys i companyes, i ja sabem el que això costa, ja sabem que això no sempre s'aconsegueix. Els instituts com a mínim havien de donar un espai als consellers i conselleres perquè poguessin explicar a la resta de companys i companyes quines eren les feines que anaven fent en els diversos grups de treball que el CNiN plantejava. Propostes al voltant de la immigració, el coneixement de la ciutat, el transport urbà a la nit, el civisme i la convivència, l'organització d'un concert durant les Festes de Primavera de la ciutat, el camí escolar segur, els mitjans de comunicació locals, el disseny de places i carrers, l'ús del temps lliure i el projecte QR per donar a conèixer als nois i noies els equipaments culturals municipals de l'Hospitalet: la ubicació, la seva funció i els usos i oferta de què disposen per a la seva edat. Vull assenyalar que aquests grups estaven i estan dinamitzats per persones adultes que acompanyen els consellers i conselleres durant tot el curs escolar. Persones dinamitzadores que fan una gran tasca d'acompanyament i que sobretot possibilita que els consellers i conselleres arribin a concretar propostes i accions per fer de cadascuna de les temàtiques plantejades.

El Treball al Consell de Noies i Nois

He pogut veure durant el temps que he estat a l'institut que els nois i noies que han tingut l'oportunitat de participar-hi, han pres consciència del que vol dir la paraula participació i també he pogut percebre la seva implicació per treballar per a la ciutat. He comprovat com aquesta participació i implicació els ha portat a conèixer i a estimar més la seva ciutat. I d'alguna manera també se'ls ha donat quelcom fonamental per a qualsevol persona que participa en un projecte: reconeixement.

Tenim la possibilitat de poder veure en reportatges com es treballa en alguns grups del Consell de Noies i Nois. En l'enllaç següent, per exemple, es pot veure el procés com es construeix un dels vídeos que intenta desmuntar tòpics del projecte Desmuntatòpics:

<https://www.youtube.com/watch?v=ys28yyhBvuA>

A través de l'elaboració de vídeos s'encarreguen de desmuntar tòpics que existeixen a la nostra societat, uns referits a joves — com el tan recurrent 'Ni estudien ni treballen'—, altres de referits a les persones immigrants —'Ens estan envaint' o 'Abusen i col·lapsen el nostre sistema sanitari'. De forma alegre i divertida, però amb contundència fonamentada, desmunten cadascun d'aquests tòpics.

És una bona feina i és força útil per poder treballar a l'institut. Les conselleres i consellers tenen la gran oportunitat de mostrar el seu resultat final a la resta de companys. És un bon exemple que es pot utilitzar per treballar-lo a l'espai de tutoria o en classes d'Ètica, de Filosofia o de Ciències Socials. Aquest és n'és l'enllaç: <http://www.frequency.com/video/desmuntatopics-ens-estan-envaint/169755793>. I en aquest altre es poden veure diversos projectes elaborats pel Consell de Noies i Nois de l'Hospitalet: http://www.l-h.cat/educacio/345421_1.aspx

Vull ressaltar l'excel·lent treball de coordinació amb els instituts i centres de secundària que fan les persones dinamitzadores dels grups de treball. I no només de coordinació, sinó de seguiment i acompanyament dels nois i noies que formen part del Consell de Noies i Nois.

El Consell de Noies i Nois és un dels setanta projectes d'Aprenentatge Servei que es fan a l'Hospitalet

En aquells moments, al començament del Consell de Noies i Nois, no teníem idea que allò que s'iniciava era un exemple d'Aprenentatge Servei. Recordem que a l'Hospitalet no es parla d'aquesta metodologia fins al 2004 i el Consell ja feia un temps que funcionava.

La Blanca Solana, cap de negociat de Programes per a l'Èxit Educatiu de la regidoria d'Educació, escriu sobre el Consell de Noies i Noies: "És un dels setanta projectes ApS que s'estan portant a terme a la nostra ciutat. Aquest projecte és un exemple clar de com la metodologia ApS permet treballar la relació escola i entorn, fa-

cilitant la implicació personal i col·lectiva dels nois i noies de la ciutat i potenciant el seu compromís amb la realitat més propera".¹

Penso que aquest projecte té una singularitat que el diferencia d'altres projectes ApS. En aquest els nois i noies que participen no són de la mateixa classe, grup, nivell o institut o centre de secundària, sinó que pertanyen a diferents centres, i això l'enriqueix. A part dels continguts propis que treballen sobre la ciutat, dóna als nois i noies la possibilitat de traspasar les parets de la seva aula o centre i conèixer realitats diferents, centres diferents. És una oportunitat per a intercanviar idees i propostes entre alumnes que estudien en centres de l'Hospitalet nord amb els dels sud, entre els que estudien en centres públics i aquells que estudien en centres concertats, etc.

És clar que el Consell de Noies i Nois és clarament Aprenentatge Servei, ja que els joves aprenen fent un servei a la comunitat. Com diu la Roser Batlle, "un projecte d'aprenentatge servei és un projecte educatiu i social al mateix temps: suma èxit educatiu i compromís social. I aquesta suma és la que ja apliquen molts centres educatius que volen educar persones competents, capaces de posar els seus coneixements i habilitats al servei dels altres.

L'aprenentatge servei és un mètode d'ensenyar i d'aprendre. Consisteix a aprendre a través de fer un servei a la comunitat. Per tant, és un instrument pedagògic, una eina per educar millor.² I a més ens diu que l'ApS serveix com una brúixola per orientar el talent. Sobre aquesta reorientació del talent, la Roser Batlle fa una reflexió interessant: "Però l'ApS no només és un recurs didàctic, perquè respon a una pregunta filosòfica de calat més profund: quina és la finalitat última de l'educació...? Potser millorar la competència i el currículum individual per enfilar-nos al progrés? Haurem d'innovar en educació només per aconseguir ciutadans més competitius en el mercat de treball? Pensant en aquesta opció... és que no eren com-

¹ ROLDÁN, Enric (coord.) (2015), *Aprenentatge servei a l'Hospitalet de Llobregat. Ens fa créixer*, CEL'H, 2015.

² BATLLE, Roser (2015): 'APS... Això què és?', a Enric ROLDÁN (coord.) *Aprenentatge servei a l'Hospitalet de Llobregat. Ens fa créixer*, CEL'H, 2015, pàg. 15-26. Roser Batlle és pedagoga, i experta, dinamitzadora i "contagiadora" de l'Aprenentatge Servei.

petents Goebbels, Madoff, Osama Bin Laden, els executius sense escrúpols de Lehman Brothers...? No posseïen talent? No eren creatius? No eren bons comunicadors? No haurien tret bones notes en les proves Pisa? Òbviament eren competents! I, òbviament també, amb això no n'hi ha prou. Per això, els discursos seductors del talent i la innovació de vegades semblen sense orientació, sense brúixola que els ompli de sentit, que els transcendeixi una mica. Talent, és clar que sí! Però... per arribar a on? Necessitem fars que il·luminin el camí, brúixoles que orientin el talent! Llavors... potser el que hauríem de fer és prioritzar el foment de valors com la justícia, igualtat, fraternitat, a fi de superar els greus problemes que no vam saber resoldre en èpoques passades. És clar que sí! Però, com diu Adela Cortina, no construirem societats més justes amb ciutadans mediocres. La dicotomia s'ha de poder resoldre, perquè no podem renunciar ni al talent individual ni a la solidaritat. Caldrà, doncs, trobar les maneres de formar ciutadans competents capaços de transformar el món i fer-lo més just i habitable. I aquesta suma de valors —divorciats en l'imaginari popular— és la que ja apliquen molts centres educatius que volen educar persones competents, capaces de posar els seus coneixements i habilitats al servei dels altres. Els centres educatius i les entitats socials que practiquen l'aprenentatge servei col·loquen una brúixola al talent: orienten l'excel·lència, el talent i la creativitat cap a la responsabilitat social.” (Batlle 2015: 16-19).

El Consell de Noies i Nois és un bon exemple de com els nois i noies que en són membres aprenen de forma diàfana a participar en la seva ciutat, contribuint a millorar-la. L'ApS no només fa que els alumnes sàpiguen què vol dir ser bon ciutadans, sinó que els ajuda a ser-ho. No només saben què vol dir la democràcia, sinó que els ajuda a exercir-la.

Recordem la definició que fa el Centre Promotor d'ApS de Catalunya del que és l'ApS: “L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat, en el qual els participants es formen pel fet d'implicar-se en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo.”³ El projecte Consell de Noies i Nois compleix per-

³ <http://www.aprenentatgeservei.org/>

fectament el sentit d'aquesta definició, que proposen les persones expertes en l'Aprenentatge Servei.

Veient com viuen els nois i noies el fet de participar en aquest projecte, es confirma la conclusió a què ha arribat Pilar Folgueiras en el seu estudi: "Els alumnes que participen en projectes ApS tenen un alt grau de satisfacció de fer-ho."⁴ I com ens diu Josep M. Puig Rovira: "Als joves que participen en un projecte, Aprenentatge Servei els ajuda per aconseguir una educació completa i no és completa fins que els joves no aprenen a ser ells els que entreguen alguna cosa de valor feta amb el seu esforç. Per apropiarse del tot d'una cosa, cal saber donar-la: si la dones, la fas del tot teva. Queda clar que per aprendre de veritat una cosa, primer es rep i després s'ha de donar."⁵

Al Consell de Noies i Nois, els seus participants tenen l'oportunitat de donar a la seva comunitat quelcom de valor, és una bona mostra d'Aprenentatge Servei que permet viure l'experiència de treballar en benefici de la comunitat. I els permet exercir la Ciutadania en majúscules. A més els dona la possibilitat de conèixer la seva ciutat, la ciutat on estudien, la ciutat on viuen i aquest és el pas fonamental per poder arribar a estimar-la, el primer pas per establir-hi un compromís, compromís per millorar-la, i com a conseqüència millorar la vida de les persones que hi viuen.

Hi ha qui diu que la ciutadania és una conquesta que es converteix en dret. En Josep M. Puig Rovira ens parla de la formació de ciutadans: "Es construeix la idea de pertinença a la comunitat i s'adquireix plenament el sentit de la ciutadania quan s'ha pogut donar alguna cosa a la comunitat. La ciutadania viscuda plenament requereix treballar en un projecte conjunt que contribueixi al bé

⁴ FOLGUEIRAS, P. i LUNA, E. (2011). "Estudi sobre el grau de satisfacció d'estudiants que participen en projectes d'APS." *Temps d'educació*, 41, 119-128. FOLGUEIRAS, P., LUNA, E. y PUIG, G. (2013). "Aprendizaje y Servicio. Estudio del grado de satisfacción de estudiantes de APS en la Universidad". *Revista de educación*. Disponible en: http://www.revistaeducacion.mec.es/doi/362_157.pdf

⁵ PUIG, Josep M. (2015): 'Per quins motius val la pena fer APS?', a Enric ROLDÁN (coord.) *Aprenentatge servei a l'Hospitalet de Llobregat. Ens fa créixer*, CEL'H, 2015, pàg. 225-235.

comú. Una ciutadania forta no es construeix únicament amb el reconeixement dels drets, sinó amb la participació directa en el benestar de la comunitat. Dit de manera més general, per sentir-se part d'un grup cal que t'acceptin i que t'ajudin a entrar, però cal també que puguis entregar alguna cosa de valor al funcionament del grup. Cal que t'obrin les portes i cal que facis una aportació positiva. Diem que l'aprenentatge servei són unes bones pràctiques de ciutadania perquè, en la mesura que donen l'oportunitat de treballar per a la comunitat, ajudaran a construir el sentiment de pertinença i a mantenir viu el desig de bastir una col·lectivitat justa i solidària. L'aprenentatge servei aporta una experiència imprescindible a la formació de ciutadans." (Puig 2015).

Deixem, doncs, de dir que els infants i els joves són els ciutadans del demà. Són ja ciutadans en la mesura que ja poden comprometre's i actuar a favor dels altres, enfrontant-se a petits problemes i comprovant com és possible provocar canvis positius en l'entorn.

I quines perspectives podem tenir de cara al futur...?

Aprofundir en l'exercici de la democràcia, amb el compromís ciutadà, amb la implicació amb la ciutat que estudien, amb la que viuen, amb la seva ciutat. Els necessitem. No hem d'esperar-los en

el futur, necessitem els joves ara, en el present, ja són ciutadanes i ciutadans i han de poder exercir aquesta qualitat practicant-la dins de les aules, dins dels instituts i els centres de Secundària. Els consellers i conselleres haurien d'arribar a ser els autèntics representants dels seus companys i companyes, les propostes que portessin al Consell haurien d'haver sortit del treball fet als seus instituts. Per poder avançar en aquest sentit, em pregunto:

Què es pot fer dins dels instituts i centres de secundària?

Cal aprofitar els espais i temps que tenim als centres per poder desenvolupar la participació dels alumnes. El Consell de Noies i Nois no és l'únic òrgan de participació que tenen els nostres joves; hi ha diversos llocs, plataformes per poder exercir-la. Dins dels instituts i centres de secundària, a les aules, a les tutories, a les assemblees o reunions de delegats i delegades, als Consells Escolars de Centre. I s'ha de tenir clar que participar ha de servir, ha de ser útil.

En algunes hores de Tutoria s'hauria de buscar el temps perquè el treball que estan fent els Consellers i Conselleres es conegui, es debati, s'aportin idees, propostes, iniciatives.

També cal trobar temps a les Reunions de Delegades i Delegats. De forma periòdica es podria utilitzar alguna d'aquestes reunions per tractar els temes vinculats al Consell de Nois i Noies. Els delegats i delegades haurien de ser els encarregats de traspasar les informacions, propostes, iniciatives que plantegi el Consell a les seves respectives tutories perquè les coneguin, les puguin debatre, per fer-ne de noves i d'aquesta manera fer camí per tal que els consellers i conselleres arribin a ser autèntics representants dels seus companys i companyes de l' institut, del seu centre de secundària.

Cal que els representants del Consell de Noies i Nois tinguin visibilitat en el Consell Escolar de l'institut o del centre de secundària. S'ha de garantir que el Consell Escolar conegui la feina que fan els joves que formen part del Consell de Noies i Nois.

No podem abusar de reunions, però tampoc no podem permetre que quedi amagat el bon treball que estan fent a l'Hospitalet i per a l'Hospitalet. És molt important continuar amb les pràctiques que utilitzen molts centres, donant difusió a les propostes, a les accions que presenten els consellers i conselleres del Consell de Noies i Nois a través de les revistes escolars i de les pàgines web o blogs dels centres.

Els pares i mares, les famílies dels alumnes que participen en el Consell de Noies i Nois, com els que participen en qualsevol altre projecte d'Aprenentatge Servei, haurien de saber què és allò que fan els seus nois i noies. Són coneixedors de totes aquelles activitats que comporta ser conseller o consellera, ja que en el seu dia van autoritzar a fer-les, però cal fer més esforç perquè coneguin el contingut de les propostes, de les iniciatives que fan els consellers i conselleres, què és el que fan per millorar la seva ciutat. No ens podem quedar aquí, hem d'anar a més.

I fora de l'institut, del centre de secundària, què es pot fer?

A part de continuar participant en el nou Consell Nacional dels Infants i Adolescents de Catalunya (CNIAC),⁶ s'ha de pensar com es pot articular aquesta participació a la nostra ciutat, quina fórmula s'utilitza per fer possible que tot allò que genera el Consell de Noies i Nois arribi a altres òrgans de participació com són el Consell Educatiu i el Consell de Ciutat, amb totes les seves potes. Penso que sense carregar-los de reunions, els joves consellers i conselleres del Consell haurien d'estar representats d'una manera o una altra en tots aquests espais participatius dels quals s'ha dotat la nostra ciutat. Consellers i conselleres diferents per a llocs diferents. També s'haurà de pensar en els horaris i en les durades de les reunions. Han de ser àgils i no es pot tenir cap sensació de pèrdua de temps. Les reunions han de ser curtes i les justes, les estrictament necessàries. Possiblement no han d'assistir a totes les reunions, només quan cal

⁶ En aquest enllaç podeu trobar informació del CNIAC: http://benestar.gencat.cat/ca/el_departament/organs_de_participacio/consell-nacional-dinfants-i-adolescents-de-catalunya/

presentar propostes, accions o quan en aquests llocs es decideixen qüestions que afecten directament als joves. El que sí que ha de passar és que aquests espais de participació ciutadana han d'estar assabentats de tot el gran treball que estant fent les conselleres i consellers i avui, ara per ara, això no sempre passa.

També penso que els nous espais que estan sorgint a la ciutat, com pot ser l'Observatori de la Infància,⁷ han de tenir presència dels nois i noies que participen en el Consell de Noies i Nois. Els temes d'infància no es poden abordar sense tenir en compte els infants, sense que ells en participin, sense que ells hi aportin. He pogut constatar en les sessions de treball que hem tingut les valuoses aportacions que han fet els representants del Consell a l'Observatori, feia goig veure el nivell de reflexió, la capacitat de treballar en grup que mostaven la Linda i el Jan Elliot. No hem d'esperar que els joves es facin adults per participar i menys en tots aquells àmbits que els afecten directament. Els adults no poden decidir allò que consideren millor per als joves sense saber què en pensen, què opinen, en definitiva, sense donar-los l'oportunitat de contribuir amb la seva participació a decidir. Els joves no són el futur, són el present.

Segur que de l'experiència d'haver participat al Consell de Noies i Nois no se n'oblidaran mai, ben segur que els quedarà a la retina per sempre i, com diu la Carolina Batet, "que mai no puguin dir que participar no els va servir per a res".⁸

⁷ En aquest enllaç podeu trobar informació de l'Observatori: <http://infancialh.cat/>

⁸ BATEL, Carolina (2014): "El sentit de la participació", *L'Accent d'El Casalet*, número extraordinari, abril de 2014.

III. PARTICIPACIÓ JUVENIL EN LA DEFINICIÓ DE LA CIUTAT DES DELS CONSELLS D'INFANTS

Emili Hormias Laperal, Roger Riera Cereijo i Sandra Bestraten Castells

Arquitectes i dinamitzadors del grup Espai Públic, Medi ambient i Coneixement de la ciutat, del Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet.

Un tret distintiu del Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet és que cadascun dels grups en què es reparteixen els joves està dinamitzat per un educador o tècnic expert en el camp corresponent. Com a arquitectes i dinamitzadors del grup Espai Públic, Medi ambient i Coneixement de la ciutat, hem pogut veure com la intervenció dels joves en un projecte arquitectònic de definició de la ciutat esdevé quelcom enriquidor per al projecte, per a la ciutat i per als futurs usuaris, alhora que també resulta una experiència molt enriquidora per als joves que hi participen.

Arquitectura i ciutadania. El dret a la ciutat

El Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet és un projecte de participació ciutadana mitjançant la implicació de joves en temes d'interès social. Els joves estudien i discuteixen sobre temes d'àmbit ciutadà que els preocupen i els interessen, i proposen millores per a la ciutat que acaben posant a disposició del Govern municipal.

El grup Espai Públic, Medi ambient i Coneixement de la ciutat del Consell té com a principal objectiu conèixer la realitat urbana de la ciutat en relació amb la seva transformació arquitectònica, espacial,

però també humana i social. Per això els seus integrants reben un encàrrec per part del consistori any rere any: el disseny i definició d'un espai urbà real o la participació en un projecte existent a la ciutat en complicitat amb altres entitats.

Sovint, convidar la ciutadania (no només els joves) a participar en la definició arquitectònica de la ciutat no sempre compta amb l'entusiasme ni dels tècnics implicats ni de l'administració. S'ha de tenir en compte que tot procés participatiu dilata els temps de definició del projecte i precisa de més temps i esforços per passar per les diferents fases de participació: donar a conèixer el projecte, atendre les demandes dels ciutadans i comprendre la realitat, oferir un espai on poder proposar, integrar les propostes en el projecte i sotmetre'l a la validació ciutadana i de l'administració. L'acompanyament de la ciutadania per part dels tècnics durant aquest procés és una peça clau i generar la documentació necessària per al debat que sigui comprensible per a totes les persones no és una tasca fàcil. La nostra experiència en processos participatius ens ha portat a descobrir que tot i el creixent ús de les noves tecnologies per a la creació de models virtuals i fotomuntatges, no hi ha cap d'aquestes eines que sigui tan eficient i entenedora com les maquetes físiques fetes amb fusta i/o cartró, que requereixen temps per a l'elaboració. Tot això només és el començament del procés; després els tècnics encara hauran de redactar el projecte amb la pertinent documentació gràfica i escrita.

Aquests serien els principals motius pels quals es realitzen pocs processos participatius en condicions a les ciutats, però no hem d'oblidar els beneficis que comporten aquests processos més enllà del pragmatisme de redactar i executar un projecte. El fet de dinamitzar, en el cas que ens ocupa, un grup de joves participant de l'urbanisme convida a la reflexió al voltant del coneixement d'aquests usuaris concrets i les seves prioritats sobre l'espai que dissenyem. Per això és necessari donar-los les eines i els coneixements necessaris per enfocar les necessitats del col·lectiu sobre l'espai i que aquests puguin expressar les seves idees sobre diferents mitjans per donar-les a conèixer. Al mateix temps, han de ser conscients també de les necessitats dels altres usuaris i incorporar-les a les seves propostes, que, amb l'acompanyament dels arquitectes, in-

clouran les comprovacions tècniques necessàries per validar que compleixen les seves funcions de forma segura i eficient, al mateix temps que es garanteix la convivència entre tots els ciutadans i entre les diverses activitats que es desenvolupen.

D'aquesta manera, els joves esdevenen protagonistes de la ciutat, exerceixen el que es coneix com a *Dret a la ciutat*: "El dret a la ciutat es deriva de la confrontació entre els efectes de les polítiques urbanes i les dels ciutadans; dret al lloc, a l'habitatge, a l'espai públic, a la centralitat, a la mobilitat, al reconeixement dels altres, i a sentir-se identificat en el seu entorn social i territorial."¹

Els infants i els joves com a creadors de ciutat

El dret dels joves a la ciutat es deriva de les necessitats que es descriuen a la definició del Dret a la ciutat, però amb l'aportació singular d'una mirada jove, energètica i dinàmica. Quan l'espai en creació s'ha d'adequar a les necessitats d'un col·lectiu en concret — i encara més quan aquest és el d'infants i joves— s'ha de posar especial atenció a escoltar i entendre les necessitats dels col·lectius protagonistes. És habitual que, quan els actors principals són els infants i els joves, es delegui a tercers la presa de decisions i s'especuli al voltant del que poden voler, excusant-nos en la seva falta de maduresa o interès. Això o bé no és cert, o ens posa de manifest que alguna cosa està fallant en l'educació com a persones i com a ciutadans del futur.

Ensenyar a crear ciutat als infants i als joves consisteix a mostrar primer de tot les eines i recursos que fem servir els arquitectes perquè posteriorment ho puguin aplicar a l'encàrrec que se'ls ha encomanat.

Comencem reconeixent el lloc morfològicament, així com a nivell d'ús i dels usuaris, i busquem exemples de referència a la ciutat o en altres indrets on es plantegen problemes semblants, per poder

¹ BORJA, Jordi (2010), *Llums i ombres de l'urbanisme de Barcelona*, Barcelona: Empúries, p. 32.

tenir una base de partida i no enfrontar-nos al full en blanc. En aquesta fase de descoberta, es poden buscar tant referències properes com d'altres d'arreu del món. Resulta molt enriquidor visitar acompanyats dels usuaris els referents que hi pugui haver a la ciutat, amb la finalitat de detectar tant els encerts com aquelles coses a les quals no s'ha donat una bona resposta. Al mateix temps, aquestes visites ens ajuden a descobrir la ciutat i a mostrar interès per tot allò que ens envolta amb una mirada crítica i constructiva. Una vegada coneixem el lloc i la feina que se'ns ha encomanat, tenim una base sobre la qual podem abocar totes les idees, inquietuds, crítiques... que van sortint del grup. Aquest moment de pluja d'idees pot ser un dels més delicats segons el grup de joves amb què s'està treballant, ja que es pot crear una situació de bloqueig que pot resultar incòmoda en no sortir propostes. Això hem pogut comprovar que no és fruit de l'apatia, sinó de la manca d'espais de presa de decisió i de llibertat de què disposa el jovent. La falta d'aquests hàbits en el dia a dia es converteix en un mur que cal salvar amb el guiatge del dinamitzador. Un altre fet que pot ocórrer en aquesta fase del procés és que es proposin els estereotips existents sense una anàlisi del que veritablement desitgen. Així doncs, en aquest punt s'ha de crear un espai de treball que els permeti analitzar les necessitats i parlar sense vergonya, en confiança i llibertat, a partir de la seva experiència i del que han pogut aprendre de les referències analitzades en la fase de descoberta inicial.

Sobre tot allò sorgit de la pluja d'idees caldrà aplicar-hi el filtre del que és possible tècnicament, econòmicament i socialment, que en molts casos es podrà resoldre amb petites modificacions o remescant les propostes de tot el grup i dels referents estudiats. Cal destacar també que l'experiència com a dinamitzadors del Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet ens ha mostrat la importància d'educar en aquest procés la mirada d'infants i joves cap als valors de la sostenibilitat i l'accessibilitat, ja que permeten una millor aplicació del disseny en la tasca específica de recerca d'alternatives en l'ús de l'espai públic urbà.

L'ús del joc com a eina educadora és un recurs a tenir molt en compte quan es treballa al voltant de l'accessibilitat i la supressió de barreres arquitectòniques. La dinamització de gimcanes o reco-

rreguts per la ciutat utilitzant cadires de rodes o antifaços per adoptar el rol de persones cegues és molt útil per tractar aquests temes i contribueix a crear empatia amb les persones amb diversitat funcional. Aquestes activitats tenen un major impacte quan es fan conjuntament amb veïns, comerciants i entitats de persones amb discapacitat, tal i com hem pogut observar en alguns tallers que hem realitzat amb alumnes de diverses escoles, instituts i universitats.

La comprovació de la viabilitat de les propostes passa per aprendre l'ús d'eines de l'arquitectura com són les maquetes, dibuixos de plànols a escala, fotomuntatges, etc., que els tècnics posem a la disposició del grup i els ensenyem a utilitzar en la mesura de les seves possibilitats. Tot aquest material generat també servirà de suport per a l'explicació del projecte que realitzen els joves als col·lectius implicats, així com a la resta de companys i als representants de l'ajuntament en el plenari final de curs on es dona resposta a l'encàrrec que se'ls ha encomanat.

Ciutat educadora

Les ciutats són un espai de trobada i intercanvi on es pot aprendre de tothom, de les diferències, i es generen espais de convivència i de relació entre les persones. L'Observatori d'Antropologia del conflicte Urbà defineix la ciutat com "l'escenari de múltiples conflictes generats per la lluita d'interessos sobre l'ús i la concepció de l'espai."² L'existència de conflictes en la ciutat no ha de suposar un escull, sinó una oportunitat que li dona un fort potencial com a quelcom educador i font d'aprenentatge per als joves. Reconèixer les diferents concepcions de l'espai públic i els interessos que hi ha sobre aquest ens permet educar infants i joves en l'ús que se'n fa i fer-los participants de la creació de la seva ciutat.

Si permetem que infants i joves recuperin l'espai públic, aquests podran aprendre del joc amb altres nens i nenes, es podran relacionar amb altres joves i conviure amb infants d'altres barris obrint-

² MANSILLA, José (OACU - Observatori d'Antropologia del conflicte Urbà), *Directa* 334 (16-22/10), "Contra la manca de participació, acció veïnal. El cas de la Rambla del Poblenou", 2013.

se a tota la ciutat i coneixent i acceptant les diferències. Però sobretot, es podrà combatre l'aïllament i s'aprendrà a compartir els espais amb altres col·lectius, que en alguns casos poden semblar tan antagònics com, per exemple, la gent gran.

Si els més joves són capaços de conèixer la ciutat amb llibertat, utilitzar-la i fer ús dels espais de socialització de què disposa, s'estarà forjant una nova generació educada en el respecte i reconeixement de la diferència, sense por al conflicte i amb eines per resoldre'l.

Aprentatge i servei per a una ciutat inclusiva

Qui crea una plaça? Els arquitectes i dissenyadors en els seus gabinets i despatxos? O la gent, transitant-la i habitant-la, en definitiva, vivint-la?³

Aquesta és una molt bona pregunta que els arquitectes hauríem de tenir en compte quan estem projectant. La bona arquitectura prendrà vida amb l'ús que faran les persones de la plaça, del carrer, de l'habitatge... Nosaltres "simplement" hem de saber escoltar, mirar, analitzar el repte que se'ns planteja i facilitar un espai que pugui ser viscut amb els *ímputs* que la ciutadania ens ha donat.

Aquestes dades o ímputs es poden recollir de diverses maneres: observant el lloc i/o l'activitat que ha d'allotjar, veient com en altres situacions s'han resolt casos semblants o, el que nosaltres considerem més important, escoltant les persones que en faran ús. Això no exclou les altres maneres, però sí que cal reivindicar-la, ja que sovint és la darrera a tenir en compte tal i com hem exposat anteriorment.

Però centrem-nos especialment en aquella arquitectura que serà utilitzada per infants i joves. Cal que escoles, patis, parcs, carrers,

² MANSILLA, José i ARICÓ, Giuseppe (OACU- Observatori d'Antropologia del Conflicte Urbà). *Diagonal* 23/07/14. "A 10 años del Forum de las Culturas. El Parc del Fòrum: una plaza sin gente para gente sin plaza".

places... siguin projectades amb la visió d'aquests actors. Ja hem vist com la ciutat es troba en permanent conflicte, però no per això han de ser sempre els joves els que han de cedir en la realització de les seves activitats. Evidentment, hi haurà espais en els quals no es podran satisfer les necessitats dels joves per incompatibilitats amb altres col·lectius, però, en pro de la convivència, aquesta no ha de ser la norma ni l'excusa perquè l'espai públic es normativitzi de forma desmesurada anul·lant-ne els usos més espontanis, creatius o de celebració. Per exemple, la pràctica d'esports, expressions artístiques o celebracions al carrer no haurien de ser sancionades, sinó ser enteses com el resultat d'un espai públic gaudit i aprofitat, símbol de bona salut d'una ciutat viva. En els casos en què es detecten problemes de convivència, també es pot arribar a respostes fruit del consens per davant de les mesures coercitives. Un bon exemple seria el d'una plaça on no estava permès jugar a pilota, i amb un grup de joves vàrem fer una anàlisi del lloc i dels generadors de conflicte. Les propostes dels joves varen ser tan diverses i imaginatives com pintar a terra jocs de carrer tradicionals com la xarranca, crear una pista per a cotxes teledirigits o col·locar porteries de futbol de mides reduïdes per potenciar el joc de precisió en comptes de la potència.

Mantenir els joves al marge de les decisions i de la participació en la ciutat fa que se'n desvinculin, perdin qualsevol mena d'interès i

no se'n sentin protagonistes ni actors principals. Més enllà del potencial que es desaprofita no tenint-los en compte, a nivell personal provoca que en el moment que desitgem que s'expressin, mostrin opinió o creïn, no tinguin aquestes capacitats desenvolupades i esdevinguin apàtics, acrítics i amb falta de motivació.

És indispensable que les necessitats i les propostes dels joves siguin escoltades i es faciliti que ells mateixos fins i tot es puguin autoorganitzar i dur-les a terme. Això seria un clar exemple d'implicació i estima a la pròpia ciutat, però per poder assolir aquest nivell d'implicació cal establir unes bases que poden oferir, per exemple, els projectes d'Aprenentatge i Servei (APS).

En la tasca de coneixement de la ciutat d'infants i joves és molt enriquidor descobrir-los altres projectes que estiguin en marxa impulsats per entitats de la ciutat, tal i com hem pogut comprovar implicant el Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet en el projecte de l'Hort social de Can Boixeres, que forma part d'un dels programes que té Creu Roja a la ciutat. Participar en aquest projecte ha permès als joves descobrir aquest espai, que fa una gran tasca d'inclusió i que potencia l'autonomia i l'autoestima de les persones en situació de vulnerabilitat social. La participació en aquest projecte ha estat transversal, ja que a més de crear un punt de trobada amb els voluntaris que participen en el projecte i amb algunes de les usuàries, tot trencant barreres i certs tabús, també s'han tractat temes més abstractes com la sobirania alimentària, el consum de productes de proximitat i l'alimentació saludable. També s'han realitzat activitats més pràctiques com l'elaboració d'un receptari de cuina amb els productes de l'hort i s'han cuinat a casa amb la família, treballant també les relacions intergeneracionals.

El coneixement de la ciutat també s'ha d'estendre a tot allò que ens ofereix, i això també inclou els equipaments i els serveis o activitats que el municipi posa a disposició dels joves. A l'Hospitalet de Llobregat, el Consell de Nois i Noies s'ha implicat a conèixer i donar a conèixer els equipaments culturals de la ciutat amb l'ajut de les TIC, tot elaborant un pòster amb la localització de tots aquests equipaments. A través de l'escaneig dels codis QR que acompanyen el pòster amb el telèfon mòbil, se'ns redirecciona a un clip de vídeo

on els mateixos consellers i conselleres expliquen quines activitats d'interès per als joves podem trobar en cada equipament donant-los visibilitat.

D'aquesta manera, hem observat com l'ús de les noves tecnologies pot ser molt útil, aprofitant-ne els potencials i educant-ne la utilització. Aquestes eines poden ser de gran ajut en la coordinació i dinamització dels grups que col·laboren en un procés participatiu. El treball en xarxa amb documents penjats al núvol o l'ús d'aplicacions de missatgeria instantània han suposat un salt qualitatiu i han agilitzat la coordinació dels grups respecte de la via telefònica o per correu electrònic, ambdues en desús per part de les noves generacions.

Un projecte APS com és el del Consell de Nois i Noies permet que els infants i els joves participin de l'anàlisi crítica i la creació de la ciutat, al mateix temps que aprenen tant del procés com del projecte que treballen en concret. En el cas del grup Espai Públic, Medi ambient i Coneixement de la ciutat, els arquitectes hem rebut un retorn dels aprenentatges dels joves que ens ajuden a conèixer millor aquests actors tan importants de la ciutat, les seves inquietuds, interessos, necessitats... i això es reflecteix en uns projectes més integrals i al servei de totes les persones, que ens permeten construir una ciutat veritablement inclusiva.

IV. QUÈ APORTA A LA POLÍTICA I A LA CIUTAT EL CONSELL DE NOIS I NOIES?

Lluís Esteve Garnés

Assessor tècnic d'Educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet
Tinent d'alcalde d'Educació 2007-15

La participació dels infants i els joves en una ciutat que vol ser educadora

En paral·lel a la incorporació de l'Hospitalet a la Xarxa Internacional de Ciutats Educadores, i com a conseqüència de la filosofia i els valors d'aquesta xarxa, l'Ajuntament de l'Hospitalet l'any 2000 impulsa el naixement d'un òrgan de participació ciutadana per donar veu als més joves: el Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet. I ho fa amb la col·laboració i el treball decidit de l'entitat que representa el Moviment de Renovació Pedagògica a l'Hospitalet i que aglutina els mestres de la ciutat: el Casalet.

Tant l'alcalde d'aleshores, Celestino Corbacho, com la tinent d'alcalde d'Educació, Montserrat Company, en el moment del seu naixement definien aquest consell participatiu com "un projecte de participació en què els escolars de l'Hospitalet s'impliquen en temes d'interès ciutadà. És un òrgan que dóna la paraula als infants i als joves perquè aportin el seu parer i les seves propostes en aquells aspectes que tenen a veure amb la ciutat i el barri on viuen". I apostaven per "un consell ampli i format per uns nois i noies —deien— poc interessats pel seu entorn, poc motivats, suposadament poc responsables... I tanmateix, quan se'ls dóna l'oportunitat de tirar endavant un projecte pensat amb ells, del qual se'ls fa realment protagonistes, que els exigeix molt més del que a priori se'n pot esperar, el resultat sol ser un bon resultat."

Amb la creació del Consell, es desterrava la idea "despotico-il·lustrada" que sovint qualificava els infants i els joves com la ciutadania del demà per tenir la certesa que els infants i els joves són ciutadans i ciutadanes des del moment que neixen i que han de tenir capacitat de decisió sobre l'organització i el futur del seu barri i de la seva ciutat. Així ho recull la Convenció dels Drets dels infants de 1989 en el seu article núm. 12.1: "Els estats membres han d'assegurar a l'infant amb capacitat de formar un judici propi el dret a manifestar la seva opinió en tots els afers que l'afectin. Les opinions de l'infant han de ser tingudes en compte segons la seva edat i maduresa." I ho reafirma en un segon apartat on assegura que els menors "han de tenir especialment l'oportunitat de ser escoltats en qualsevol procediment judicial o administratiu que l'afecti, bé directament, bé per mitjà d'un representant o una institució adequada d'acord amb les normes de procediment de la legislació."

Així, la filosofia de Ciutat Educadora, nascuda del pedagog italià Francesco Tonucci, es feia present a la ciutat per convicció ideològica del govern municipal i també per mandat de la Convenció dels Drets dels Infants. I ho feia amb un Consell de Nois i Noies que és una eina més per entendre la ciutat com un agent educador. Un espai que, alhora, es transforma i es millora a través de l'educació dels més petits i també des del reconeixement que l'educació és un dret per al llarg de tota la vida. Una ciutat en la qual és vital que les institucions escoltin l'opinió i el punt de vista dels nens i les nenes, dels nois i de les noies i l'assimilin com a propis. Perquè solament si dissenyem la ciutat a l'alçada dels infants serà propera, amable i segura per a tothom.

El Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet ha promogut al llarg d'aquests anys la participació ciutadana dels infants de 10 a 16 anys de la nostra ciutat. Ha estat una escola de ciutadania per als més d'un miler d'alumnes que han representat als seus companys i companyes d'escola o d'institut. Han après a representar els altres, a ser portaveus, a opinar, a deliberar, a argumentar, a acceptar o a rebatre opinions diferents i, fins i tot, contràries a les seves propostes inicials, i a construir espais de consens que han possibilitat projectes reals de transformació. Finalment han après a fer la devolució dels resultats de la seva feina als seus representats, a retre

comptes de la feina feta davant dels companys i davant de l'alcaldeessa que cada any, solemnement en el saló de plens, a principi de curs els encarregava un treball en benefici de la ciutat.

El Consell de Nois i Noies, capdavanter en la metodologia d'Aprenentatge Servei

El Consell de Nois i Noies no solament ha tingut un valor pedagògic per als centres educatius i ha estat un espai d'educació en valors i en ciutadania per als més joves de la ciutat, sinó que també ha estat un motor per a l'aplicació de noves pràctiques metodològiques capdavanteres i un espai de creació de noves polítiques públiques innovadores que s'han fet realitat a l'Hospitalet.

Així ha estat el cas del disseny del primer Camí Escolar Segur al barri de Collblanc - la Torrassa iniciat el 2003, d'una de les primeres actuacions artístiques a l'espai públic amb el poema visual d'Antonio Machado en el Parc de la Marquesa l'any 2008, en la creació del primer hort urbà social a l'espai públic promogut per l'Ajuntament el 2011 en el Parc de la Torrassa, o la producció dels primers audiovisuals 'antirumors' a la ciutat el 2012.

El Consell també ha experimentat amb metodologies capdavanteres que, sense ser-ne conscients en un inici, han possibilitat el desenvolupament i la consolidació d'una metodologia pedagògica com és l'Aprenentatge Servei. Aquesta ha estat impulsada a la ciutat, ara sí conscientment, a partir del 2008, sis anys més tard de la creació del Consell.

El treball i el compromís que prenen els infants i els joves per a la comunitat a través del Consell de Nois i Noies és clarament una acció d'Aprenentatge Servei que els possibilita aprendre part del seu currículum tot fent un servei a la comunitat útil i eficaç. També els dóna valors de ciutadania, incorpora innovació pedagògica a les aules, prestigia els centres i els joves envers la seva comunitat i el barri, i alhora és un primer pas per a la implicació dels joves en el camp de l'associacionisme a la ciutat. Totes aquestes característiques també les comparteixen el centenar d'experiències educatives

170) EL CONSELL DE NOIS I NOIES DE L'HOSPITALET

a la ciutat que, com el Consell, es poden qualificar com a Aprenentatge Servei.

Sense l'afany d'aprofundir més en aquest aspecte ja que hi ha un article específic sobre l'Aprenentatge Servei en aquesta mateixa publicació, solament em queda remarcar que el Consell de Nois i Noies ha estat precursor, a tall d'experiència pilot, d'accions o metodologies que després s'han acabat obrint pas a la ciutat i deixant una petjada important.

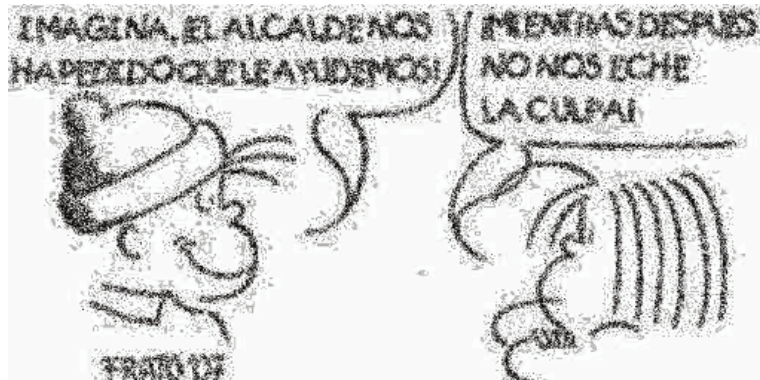
Participació amb transformació real

Més enllà de les virtuts pedagògiques del projecte, de l'enriquiment personal en valors i coneixements dels infants i els joves, de la conformació de ciutadania activa, crítica i democràtica i de creació de pedrera associativa, el Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet ha significat una transformació real de la ciutat.

Tal com dèiem al principi de l'article, els infants i els joves en una ciutat que vol ser veritablement educadora no poden ser simplement emplaçats a ser ciutadans i ciutadanes del futur. Ho són des que neixen i com a tals tenen opinió i han de tenir capacitat de decisió i de transformació d'allò que els envolta, de la seva llar, la seva escola, el seu barri, i han de poder influir també en la millora de les relacions que es donen amb la família, els amics i les amigues, i els veïns i veïnes.

En aquest sentit el Consell, a la seva escala, ha estat un veritable agent transformador de l'Hospitalet en els camps urbanístics, en el lleure, en els valors democràtics, en la sensibilització ambiental i en tants i tants altres aspectes.

En el camp urbanístic s'han dissenyat projectes de remodelacions de places i carrers que, en la immensa majoria dels casos s'han fet realitat al cap d'alguns mesos o pocs anys. Destacaria aquí la important transformació que va significar la col·laboració dels nois i noies del Consell en el disseny del Camí Escolar Segur de Collblanc - la Torrassa. Aquest treball va influir en la posterior conformació del

barri en carrers de vianants o de prioritat invertida tot estudiant els camins més habituals dels infants per anar a les escoles del barri. Aquest treball va ser el primer de molts altres que van tenir com a motivació transformar la ciutat en un lloc accessible per a tothom i un espai amable per als nens i nenes, com és el cas del projecte "Fora Barreres" que va comptar amb la col·laboració del Consell de la Gent Gran de la ciutat. Preguntes com "Prohibit jugar a pilota?" o afirmacions com "si anem en bicicleta ens renyen, si juguem a pilota ens renyen o si anem en patins ens renyen", han quedat escrites en els dossiers de treball dels infants i joves al costat de propostes de transformació real de l'espai públic.

D'altres projectes urbanístics s'han basat en l'embelliment de la ciutat. Com a precursor de l'activitat de creació artística al carrer que actualment s'està potenciant a la ciutat, tenim el treball que el Consell va realitzar el curs 2007/08 a les mitgeres del Parc de la Marquesa amb el poema visual d'Antonio Machado que encara resisteix el pas dels anys en bon estat de conservació.

També s'ha fet el disseny de places i carrers que després s'han fet realitat, com la remodelació de la plaça Ibèria de Pubilla Casas o de la plaça Puig i Gairalt al Centre, o la transformació en carrers de vianants dels carrers Sant Ramon i Martí Codolar, de Collblanc i Santa Eulàlia respectivament. El Consell també ha conegut el funcionament de la comissió del nomenclàtor de la ciutat i ha posat el nom a una de les places noves, la plaça de l'Unicef.

172) EL CONSELL DE NOIS I NOIES DE L'HOSPITALET

En el camp de la sostenibilitat s'han fet molts treballs que han deixat petjada a la ciutat. S'ha potenciat el transport públic i la mobilitat sostenible amb campanyes de sensibilització, s'han fet propostes de millora del Nitbus, s'ha construït el primer hort urbà a la ciutat promogut per l'Ajuntament situat al Parc de la Torrassa, que actualment gestionen entitats de persones amb discapacitat, i s'ha fet un llibre de receptes amb els productes agrícoles de l'hort social de Can Boixeres, que gestiona la Creu Roja.

Pel que fa al lleure, la petjada fonamental que ha deixat el Consell de Nois i Noies ha estat la creació del festival L'HospiSona en el marc de les Festes de Primavera de la ciutat. Centenars de joves al llarg d'aquests anys han tingut una primera experiència en l'organització d'un esdeveniment cultural a la ciutat en un context global de festa com el que significa aquesta festa major de la ciutat. La idea que "qui millor que els joves per organitzar el seu propi lleure" s'ha consolidat fins al punt que enguany els consellers i conselleres més joves, a més d'organitzar la desena edició de L'HospiSona, han rebut l'encàrrec de dissenyar el futur espai d'oci per a joves que s'està construint a l'avinguda Carrilet, a tocar de la rambla Marina, fet que també significa una primera experiència innovadora a la ciutat.

En el camp de la comunicació, el treball del Consell de Nois i Noies ha estat lligat els primers anys a la ràdio municipal amb la creació de programes radiofònics i treballant colze a colze amb els professionals dels mitjans de comunicació municipals. Programes mensuals com la "Vida al Dia" van permetre als joves parlar en públic sobre temes cabdals per a ells com la relació amb la família i els mestres, l'alcohol, les drogues, el sexe o el canvi climàtic. Aquestes accions han permès que els nois i noies hagin fet un treball d'aproximació i coneixement de la ràdio i la televisió municipals i hagin influït en alguns dels continguts de la programació, com va ser el cas de la creació del programa de televisió l'Hospitalet Educa.

A partir del 2011, el treball del Consell de Nois i Noies en temes de comunicació ha estat també innovador a la ciutat, tot focalitzant la seva tasca a desmentir els rumors més habituals respecte dels joves, la població migrada, les relacions de gènere o l'ús de les

noves tecnologies i xarxes socials. Amb la col·laboració del col·lectiu El Parlante, els joves han produït vídeos curts que han circulat per les aules dels instituts de la ciutat i per la mateixa televisió municipal, conscienciant la ciutadania contra aquests rumors. El programa Desmuntatòpics ha tingut reconeixement a nivell nacional fins al punt que la ciutat va rebre el reconeixement del Consell Audiovisual de Catalunya amb l'atorgament el 2014 del Premi per a la Diversitat en l'Audiovisual. Aquesta tasca antirumor, que continua com un dels eixos del Consell de Nois i Noies, ara també es veu complementada des del Diari de l'Hospitalet amb la secció específica "LH antirumors".

El Consell de Nois i Noies també ha influït a la ciutat en el camp de la sensibilització i del foment d'una bona convivència. El Fòrum online sobre el civisme fou la primera expressió d'aquest treball que va continuar amb campanyes de foment d'hàbits saludables i consum responsable, de promoció dels valors en l'esport, com "Viu l'Esport Net" o amb el projecte "Coneix i practica els Drets de l'Infant", que amb motiu del 25è. aniversari de la Convenció dels Drets de l'Infant va fer una anàlisi del compliment d'aquests drets a la ciutat.

Finalment, la col·laboració del Consell també ha esta activa amb els equipaments culturals de la ciutat, com ara l'adaptació del Museu d'Història de la Ciutat a la mirada dels més petits, la creació de codis QR per informar els joves de les activitats que es realitzen en els diversos equipaments culturals de l'Hospitalet o el treball de col·laboració que enguany el Consell està desenvolupant amb les biblioteques municipals. Ben segur que algunes d'aquestes experiències seran de vital importància per fer créixer un nou projecte que està naixent a la ciutat: l'apadrinament d'equipaments culturals per part d'escoles de la ciutat.

V. UNA INSTANTÀNIA, UNS PILARS SÒLIDS I ALGUNS REPTES DE FUTUR DE LA PARTICIPACIÓ DELS INFANTS I ADOLESCENTS ALS MUNICIPIS

Ana Novella

Universitat de Barcelona

La participació està present en la nostra quotidianitat les 24 hores dels 365 dies de l'any. No ens en podem desprendre, perquè sense ella no ens desenvolupem, ni evolucionem ni ens projectem. És més, no ens en podem desprendre i hem de poder reclamar més espais i escenaris per participar, així com cadascú de nosaltres ha de poder generar i promoure la participació al seu voltant. Som el que som perquè prenem part activa en el nostre entorn i projecte vital. Hem de participar en tot allò que ens proposem, hem de poder donar valor i sentit a la participació i aquesta mai no ha de ser imposada sinó desitjada lliurement i personalment. Cadascú de nosaltres decidim com relacionar-nos amb la participació, quin lloc ocupa dins de les nostres prioritats socials i individuals, de quina forma ens defineix i incideix en la configuració del ser i l'estar.

Tot i que estem permanentment immersos en pràctiques i accions participatives de l'àmbit quotidià i social, hi ha pràctiques participatives de l'àmbit polític en les quals no tenim les mateixes oportunitats de prendre part. Històricament hi ha hagut col·lectius invisibilitzats per aquest àmbit de participació. En concret, la infància ha estat mantinguda al marge de certes pràctiques participatives a les ciutats i, sobretot, d'aquelles que estan vinculades a les decisions col·lectives de certa transcendència. Els infants, com a col·lectiu i ciutadans individuals, han de poder incrementar la seva

immersió en pràctiques participatives vinculades a la presa de decisions col·lectives, a l'exercici de la ciutadania, a la socialització política, a la governança participativa.

Estem en moments de canvis en els models de participació política, s'estan ressituant noves formes de prendre part a la ciutat. La governança de la ciutat necessita de la ciutadania, de les seves experiències, opinions i "sentirs" de tothom com a ciutadans sense discriminació per edat, gènere o procedència. Una ciutat és el que és en la mesura que la ciutadania és activa. Hi ha moltes formes de ser ciutadà actiu a la ciutat. No cal que tothom prengui part de la mateixa forma, cal que descobrim quina és la nostra manera de fer-ho i que l'exercim de forma compromesa. I això ho hem d'aprendre i reconèixer per fer-ho de manera normalitzada i sentida.

Una de les formes de participació política de la infància en el marc de la ciutat són els consells d'infants i adolescents. N'hi ha d'altres que es poden donar en el món associatiu i del lleure, totes elles vàlides i imprescindibles per construir col·lectivament una societat més justa i democràtica. Però els consells d'infants i adolescents són estructures i instruments formals, constituïdes sota el paraigües de l'administració pública per involucrar els infants com a actors clau en la governança participativa i en la transformació dels municipis.

Una instantània, els consells d'infants i adolescents

El consell d'infants i adolescents és un òrgan de participació ciutadana dins dels consells sectorials reconeguts pel reglament de participació ciutadana de la ciutat. Però els consells infantils són més que un espai de reunió, de trobada i d'ús de la paraula. Els consells infantils poden ser definits com:

- *Espai d'observatori de la ciutat*, on la mirada dels nens i nenes permet detectar aquells àmbits millorables de la ciutat per arribar a un major benestar social. L'objectiu és que els infants col·laborin en la identificació de necessitats de la ciutat i de la ciutadania, tot contribuint a construir una ciutat més propera, més a la mida de tots (infants, dones, gent gran, discapacitats...) i detectant

aquells aspectes millorables del municipi que passen desapercebuts als adults.

- *Espai de construcció de ciutadania*, on s'aprèn el sentit i el significat que té participar participant-hi, i des d'on usar el que s'ha après per continuar aprenent. L'experiència permet continuar formant-se com a ciutadans actius i compromesos mitjançant l'ús dels procediments i dels valors democràtics.

- *Espai de governança i d'activisme polític de caràcter cívic*, on els nens i les nenes exerceixen els seus drets civils desenvolupant els processos necessaris per promoure la transformació col·lectiva i implicar-se en un projecte de ciutat millor. La defensa d'uns drets i necessitats de forma responsable duu a projectar una realitat quotidiana millor per a tothom. També els porta a mobilitzar altres nens i nenes per fomentar, unir-se i comprometre's en l'activisme cívic.

Els consells d'infants i adolescents són òrgans de participació ciutadana constituïts en el marc del govern municipal per a la governança participativa dels infants. Òrgans on els infants aporten elements d'anàlisi diferencials a la resta d'actors, respostes creatives i innovadores. Així com múltiples oportunitats d'aprenentatge des de l'exercici autònom i corresponsable de la ciutadania. En definitiva, participar d'un consell d'infants és ser activista en la ciutat mitjançant l'ús de la paraula i de l'acció cooperativa, amb la finalitat d'optimitzar la convivència i el desenvolupament comunitari.

Els nens i les nenes que entren a formar part del consell d'infants han de ser ciutadans i ciutadanes del municipi perquè tindran referents des dels quals participar. La seva procedència pot ser focalitzada en alguna de les institucions que aglutina els infants, com l'escola o les entitats del lleure, pot ser una procedència mixta de representants de les diverses institucions infantils (escola, entitats del lleure, escola de música...), o es pot deixar a l'atzar a partir del padró municipal o fent una invitació a formar-ne part. L'Ajuntament organitza un procediment perquè siguin escollits. Sigui quina sigui l'opció mitjançant la qual els nens i les nenes són escollits, s'han de garantir les premisses que ha de ser una decisió lliure, informada i consensuada amb el grup de referència.

Les funcions que defineixen les accions dels consells d'infants i adolescents en el marc de la seva ciutat són les següents: conèixer, observar, descobrir, detectar, analitzar...; comprendre, valorar, opinar, criticar...; denunciar, demandar, reivindicar...; proposar, dissenyar, projectar, assessorar...; representar...; i autoorganitzar-se (Trilla 1998). Les funcions del consell es desenvolupen en el marc de la democràcia representativa i la democràcia participativa.

El consell és una pràctica per a l'encontre i l'atenció conjunta per analitzar temes que preocupen els joves i els infants, organitzar i planificar accions concretes, pensar-se, reajustar els sentiments i reafirmar-se com a grup. Com s'hi participa? El funcionament del consell es fonamenta en el dinamisme deliberatiu de l'assemblea. El treball que desenvolupa el consell requereix d'una organització, rituals i dinàmica que faciliten i fan operativa la participació. Els membres del consell prendran part activa en la conducció de l'assemblea i en el tractament dels temes que treballaran. Al consell, la màxima és la gestió col·lectiva dels temes de ciutat que estan vinculats amb la infància. Assolir aquesta finalitat requereix entendre les reunions del consell, l'assemblea, com a pràctica on conflueixen diferents tasques:

- *Prendre la paraula i planificar accions transformadores.* Opinar sobre el que preocupa i ocupa, planificant respostes o iniciatives, és un dels motors de les reunions. També ho és l'intercanvi d'opinions i la cerca innovadora de possibles optimitzacions o millores.
- *Organitzar la vida del grup per donar forma al projecte col·lectiu.* El consell té la funció de definir el disseny, l'organització i la realització de projectes. La planificació d'aquestes accions permet l'esbós d'experiències col·lectives que materialitzin les necessitats i les propostes dels infants. Això vol dir implicar-se en la gestió de la participació des d'un nivell més micro (càrrecs, lideratge de les reunions) fins a un nivell més macro (projectes).
- *Analitzar críticament com ens organitzem i com participem.* Es tracta d'un espai d'anàlisi de com planificar i/o materialitzar la participació. El consell té la funció d'atorgar al grup

la capacitat de dirigir-se a si mateix i regular les seves relacions.

- Ser part activa i compromesa d'un espai de participació. Sentir-se integrant compromès d'un grup de persones que comparteixen un objectiu comú i hi estan compromeses.

Encara que tots els consells comparteixen la màxima de fomentar la participació infantil i de fer una ciutat més amigable amb la infància, en el seu procés de creació, desenvolupament i reinvençió cada consell d'infants configurarà els seus trets d'identitat i la seva singularitat. En definitiva, és important que els infants implicats en un consell prenguin part activa del procés de significació i reconstrucció d'aquest òrgan de participació.

Ciments i pilars que enforteixen la participació infantil en els consells d'infants

Actualment la participació infantil està en un dels seus millors moments, perquè té totes les bases legislatives que la reconeixen, la defensen i la impulsen. També hi ha experiències reeixides i amb gran trajectòria.

Els consells d'infants i adolescents, així com altres experiències de participació infantil, es fonamenten en uns principis i referents legals, conceptuals, vivencials, pràctics i procedimentals que configuren les pràctiques participatives que fomenten. A continuació destaquem aquells ciments i pilars fonamentals que al llarg dels últims vint anys han donat força ideològica a la participació infantil en la política pública.

1. El concepte de ciutat i educació. El poder transformador de les ciutats educadores.

L'any 1990 va tenir lloc el I Congrés Internacional de Ciutats Educadores, celebrat a la ciutat de Barcelona. Les ciutats que s'hi van reunir van recollir en la carta inicial els principis bàsics per impulsar la ciutat com a agent i espai educatiu, i sobretot per reconèixer

com la ciutat pot transformar-se mitjançant l'educació. Partien del convenciment que el desenvolupament dels seus habitants no es pot deixar a l'atzar. Com deia la Carta:

“La ciutat serà educadora quan reconeixerà, exercirà i desenvoluparà, a més de les funcions tradicionals —econòmica, social, política i de prestació de serveis—, també una funció educadora, en el sentit que assumeixi una intencionalitat i una responsabilitat amb l'objectiu de la formació, la promoció i el desenvolupament de tots els seus habitants [...]”.

En aquests moments, la ciutat és alguna cosa més que un territori on definir els elements físics i urbanístics. La ciutat educadora no és tant un instrument com un mitjà, pel qual es fa arribar a tots els ciutadans els recursos i potencials de la pròpia ciutat. S'entén la ciutat com l'espai de la cosa pública, l'oportunitat d'accés a la socialització, a la igualtat o les llibertats, als béns públics, al treball, a les relacions socials i els intercanvis, a la cultura i el lleure, a la participació, a la solidaritat, a l'exercici de la democràcia.

La ciutat ha de generar una dinàmica educadora que incorpori els ciutadans al disseny del projecte social que l'orienta i defineix. Incorporar el ciutadà no només per garantir que totes les veus estiguin representades dins del projecte, i que per tant ningú se'n senti exclòs, sinó per garantir la formació d'una ciutadania cada vegada més protagonista i competent en la construcció del projecte de ciutat. Aquest procés també suposa una ciutat que formi per la ciutadania i que li permeti exercir el seu dret a prendre part en les decisions públiques.

En el VIII Congrés de Ciutats Educadores (Gènova 2004) es va revisar la “Carta de Ciutats Educadores” i es va defensar la imperiosa necessitat de la formació cívica de la ciutadania des de la seva implicació en la construcció de la ciutat, tal com es recull en el fragment següent:

“[...] En aquest context, les ciutats de tots els països han d'actuar, des de la seva dimensió local, com a plataformes d'experimentació i consolidació d'una ciutadania democrà-

tica plena, promotores d'una convivència pacífica mitjançant la formació en valors ètics i cívics, el respecte a la pluralitat de les diverses formes possibles de govern i l'estímul d'uns mecanismes representatius i participatius de qualitat."

En relació amb la participació social de la infància, hem de dir que l'última revisió de la Carta incorpora els infants i joves constantment dins del terme "tots els habitants", sense fer cap especificitat, fet que denota la incidència educativa de la ciutat al llarg de tota la vida. I com la formació de la ciutadania i l'exercici d'aquesta és responsabilitat de tots els grups de ciutadans. Els articles 9 i 20 de la Carta revisada a Gènova així ho manifesten:

Principi 9

La ciutat educadora fomentarà la participació ciutadana des d'una perspectiva crítica i corresponsable. Per això, el govern local facilitarà la informació necessària i promourà, des de la transversalitat, orientacions i activitats de formació en valors ètics i cívics. Estimularà també la participació ciutadana en el projecte col·lectiu a partir de les institucions i organitzacions civils i socials, tenint present les iniciatives privades i altres formes de participació espontània.

Principi 20

La ciutat educadora ha d'oferir a tots els seus habitants, com a objectiu cada cop més necessari per a la comunitat, formació en valors i pràctiques de ciutadania democràtica: el respecte, la tolerància, la participació, la responsabilitat i l'interès per la cosa pública, pels seus programes, els seus béns i els seus serveis.

La ciutadania suposa una determinada percepció de la ciutat, l'aprehensió de nous valors culturals i democràtics, un sentiment d'identificació, consciència de pertinença, exercici de la participació, del compromís i de la solidaritat; la ciutat se situa en el camp dels valors.

En el XIII Congrés Internacional de Ciutats Educadores (2014), celebrat novament a Barcelona 24 anys després del primer congrés, des del Comitè Científic es van compartir aportacions com: "Una

ciutat educadora és una ciutat que obre horitzons de possibilitats i oportunitats per a tots els que hi viuen", en paraules d'Anna Jolouch; o "La ciutat educadora cal construir-la a partir de la convivència, la cohesió i el compromís ciutadà", de José Manuel del Pozo; o "Una ciutat que educa desenvolupa les capacitats dels seus ciutadans", de Clara Romero.

2. La ciutat dels infants. "S'ha de canviar el paràmetre que regeix el desenvolupament de la ciutat. Aquest paràmetre han de ser els infants." (Tonucci 1997)

Tonucci, l'any 1997, aporta la pràctica pedagògica de la ciutat dels infants que desenvolupa a la ciutat de Fano des del 1991, i proposa revolucionar, una vegada més, les consciències del col·lectiu d'adults, en especial dels governants locals i de la ciutadania en general. En aquesta ocasió qüestiona especialment la relació de l'adult amb la infància, però a l'escola de la ciutadania que és la ciutat i l'exercici de la ciutadania. La seva proposta qüestiona el model de ciutat pensat i dissenyat de forma vertical, únicament i exclusivament per l'administració i pels adults. I també qüestiona la presència dels infants a la ciutat com alguna cosa més que figurativa i decorativa i ofereix l'oportunitat de dissenyar i transformar la ciutat des de l'alçada i els ulls dels infants. En definitiva, el pedagog italià ens aporta el principi de projectar la ciutat des de la percepció dels infants com a ciutadans del present amb capacitats i potencialitats que els adults hem descuidat. I ens proposa que "no hem de protegir els infants, els hem de dotar d'"armes", és a dir, d'instruments, d'habilitats i d'autonomia" (Tonucci 1997: 47).

El desenvolupament d'aquesta proposta pedagògica centrada a promoure l'autonomia i participació dels infants donant-los protagonisme en la seva ciutat requereix de tres canvis rellevants, que són:

Replantejar-se la ciutat i modificar-la amb la intenció que sigui un espai de convivència de tots els ciutadans i ciutadanes sigui quina sigui la seva condició: "La implicació activa dels infants és una condició necessària per a la transformació real de l'ambient urbà, perquè la seva mirada sobre la

ciutat és capaç d'absorbir i representar les exigències de tots els ciutadans" (Tonucci 1997).

Canviar el pensament dels adults i la forma amb què aquests es representen els infants. S'ha de prendre consciència que tenim molt a aprendre dels infants. Cal que aprenguem a escoltar-los, a entendre'ls i a tenir en compte les seves idees i les seves propostes: "S'ha de sentir la necessitat dels infants. Aquesta és la primera i veritable condició perquè se'ls pugui donar la paraula: reconèixer-los la capacitat de donar opinions, idees i propostes útils per a nosaltres, adults, i la capacitat d'ajudar-nos a resoldre els nostres problemes. Si es fa així, la relació amb ells serà correcta, entre ciutadans i ciutadanes adults i petits, però ciutadans tots de ple dret" (Tonucci 2004: 15).

Garantir la representativitat dels infants, com a ciutadans amb drets i deures, en els espais de participació que té la ciutat on la reflexió i el diàleg són mecanismes de canvi i de millora: "Els hem de posar en situacions adequades, sense presses, sense controls, sense preocupacions, deixant-los que s'equivoquin una mica, que diguin alguna ximpleria, que ironitzin, tal com fem nosaltres, els grans" (Tonucci 2004: 21).

3. Primeres passes en el marc municipal, primeres experiències de consells d'infants. La xarxa de consells d'infants Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona

L'any 1997, l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona va impulsar el projecte "La ciutat dels nens" que tenia la màxima de desenvolupar la ciutat dels infants de Francesco Tonucci a la província de Barcelona. En els orígens d'aquest projecte, es va comptar amb l'assessorament del pedagog italià i del professor Jaume Trilla (Universitat de Barcelona). Aquell primer any hi van participar vuit municipis que estaven en la línia d'impulsar el protagonisme de la infància (Cardedeu, Granollers, Navarces, El Prat de Llobregat, Rubí, Sant Feliu de Llobregat, Súria i Viladecans). Actualment, i després de més de divuit anys, trobem constituïda una Xarxa de Con-

sells d'Infants formada per una trentena de municipis de la província de Barcelona que tenen un òrgan de participació infantil, com el consell, que impulsa la implicació dels infants en el creixement de la pròpia ciutat. L'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona assenyala que els consells d'infants "han de comptar amb el liderat de l'ajuntament per tal d'assegurar les repercussions directes sobre el territori en actuacions que millorin la qualitat de vida dels infants i de la resta dels ciutadans". I entre els elements que garanteixen l'estabilitat i continuïtat d'aquest òrgan de participació hi ha l'estil de lideratge polític: "Volem destacar alguns dels factors que determinen la perdurabilitat d'aquests projectes de participació infantil al municipi; en primer lloc, la determinació política per liderar-los, aportant els recursos adients per garantir-ne la continuïtat en el temps. Un Consell d'Infants o qualsevol altre projecte de participació no pot plantejar-se amb data de caducitat, ha de tenir el màxim suport del consistori, de manera més o menys activa o de manera directa o indirecta. En alguns casos es tractarà de respondre qüestions que formuli el Consell; en d'altres, de valorar les seves propostes, o fer-los encàrrecs o consultes..." (<http://www.diba.cat/web/educacio/consell/ppi>).

Els objectius generals que la Xarxa de Consells d'Infants de l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona assigna a aquest òrgan de participació són (Rebollo, 2006):

- Fomentar la participació dels infants en els afers de la ciutat.
- Promocionar els drets de la infància.
- Educar en el joc democràtic, en els valors en què es fonamenta i en les actituds i pràctiques amb què es construeix el dia a dia, tot augmentat les competències dels infants a l'hora de pensar i argumentar, de desenvolupar l'esperit crític, d'assolir responsabilitats amb els afers col·lectius, de desenvolupar la capacitat de compromís i d'exercir el rol de representant.
- Revalorar la política com una activitat necessària per a la convivència, que pot ser gratificant i il·lusionant però que s'ha d'exercir amb noblesa i compromís.

- Generar processos que permetin que l'administració local millori la seva organització interna per via d'una òptima coordinació entre serveis i recursos.
- Fer una ciutat a la mida dels infants.
- Millorar la ciutat globalment, tot incorporant altres punts de vista.
- Fomentar que els infants coneguin la ciutat, participin en la seva construcció i hi gaudeixin.
- Conèixer, per part dels infants i altres actors implicats, més i millor el funcionament de l'ajuntament.

4. Primeres passes en el marc legal: la *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència* i el Pacte per a la Infància de Catalunya.

El Parlament de Catalunya, amb l'aprovació de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (DOGC núm. 5641, de 2-6-2010 pàg. 42475-42536) atorga a la participació un lloc privilegiat entre els seus principis i propostes d'òrgans per articular-la en l'àmbit local i nacional. En el seu preàmbul considera que la participació de l'infant en els temes que l'afecten facilitarà la configuració de l'estatus de ciutadà i entre els principis rectors inclou en l'Article 11 el de ciutadania activa. En l'Article 3 assenjala les administracions públiques com les responsables de facilitar canals de participació. I és en l'Article 27 on legisla la creació de dos òrgans de participació:

Art. 27 Consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents

1. Les administracions locals han de crear consells de participació territorial per tal de donar als infants i als adolescents l'oportunitat d'afavorir la convivència i la integració cultural en l'àmbit veïnal i local.

2. Es crea el Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya, que depèn del departament competent en infància i adolescència.

3. La composició i les funcions dels consells de participació territorial i del Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya s'han d'establir per reglament.

En conseqüència, entre els anys 2011 i 2012, el Govern de la Generalitat de Catalunya va promoure tot un debat entre els agents socials, civils, institucionals i polítics al voltant del present i el futur de la infància, amb voluntat de donar compliment a la Llei14/2010. Per això va elaborar conjuntament "El Pacte per a la Infància a Catalunya". Aquest és un instrument de consens que es proposa avançar en matèria de drets i deures dels infants, així com en el seu benestar. En relació amb la participació social de la infància, el document del Pacte reconeix la necessitat de crear òrgans de participació infantil en l'àmbit local, nacional i al si del sistema català de serveis socials. Aquests els defineix com "un òrgan estable on desenvolupar els projectes col·lectius propis de l'edat en un aprenentatge de les bases de la democràcia i de sensibilització, difusió i defensa dels drets dels infants, especialment del dret a la participació."

El Pacte és un document innovador respecte de la participació infantil, pel que fa a Catalunya i a l'Estat espanyol, ja que reconeix la necessitat de fomentar la participació política d'aquest sector de la població i perquè en potencia diferents nivells. Abasta des del grau més primerenc, com és el de la família i l'escola, fins a altres dos nivells més elevats, com són l'àmbit local —amb la potenciació dels consells d'infància— i l'àmbit nacional —amb la creació del Consell Nacional d'Infància. A continuació aprofundim en aquests elements que suposen una revolució conceptual en relació amb la participació infantil:

"Cal prendre consciència que els infants i adolescents formen part activa de la societat".

Aquest "formar part activa" requereix l'exercici del paper actiu dels infants dins de la comunitat. Aquest paper actiu ens porta a deixar

En definitiva, la participació infantil és una experiència personal i col·lectiva que permet implicar-se en projectes socials que afavoreixen el desenvolupament psicoeducatiu, la construcció de valors i l'exercici de la ciutadania activa mitjançant la deliberació i acció compromesa en aquells temes que els preocupen i senten com a propis de les seves responsabilitats ciutadanes.

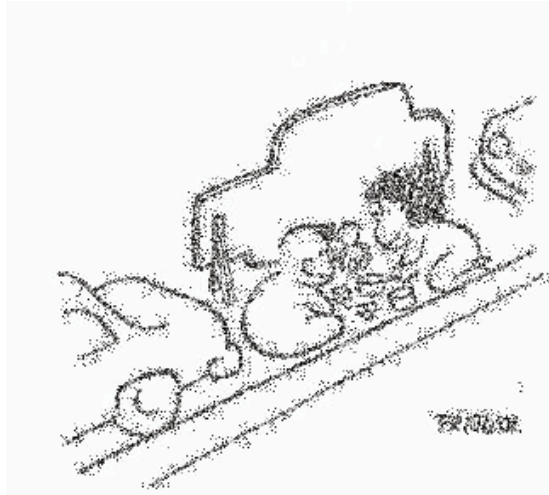
“Tots els infants i adolescents han de tenir accés a experiències participatives diferents i variades i amb diferents graus i intensitats”

Les experiències participatives són oportunitats per a l'exercici de la ciutadania, són elements vertebradors per a la participació infantil. Sigui quina sigui l'experiència, ha de vincular l'infant amb la comunitat, promovent transformacions en la realitat immediata però també en nivells més interns relacionats amb la construcció de la identitat ciutadana i de les competències que li permetran exercir-la. Però aquesta construcció de la identitat ciutadana i de la significació de la participació com a valor i procediment democràtic passa per sentir-se reconegut com a ciutadà pels qui l'envolten i per reconèixer-se i sentir-se ciutadà.

Juntament amb Trilla, l'any 2001 vam identificar quatre formes de participació infantil reconegudes en l'exercici de la ciutadania: participació simple, consultiva, projectiva i metaparticipació. Totes elles són escenaris d'oportunitat per amplificar i abordar la incidència dels infants en les decisions de les institucions de les quals formen part, així com una oportunitat per a l'exercici de competències participatives i de construcció de la seva identitat ciutadana, alhora que proporcionen l'oportunitat d'aprendre, significar, construir i reivindicar la pròpia participació. Els nens i les nenes, com a ciutadans, han de poder participar en diverses pràctiques participatives i de tipus ben diversos.

Del Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents de Catalunya a la Constitució del CNIAC (20 novembre de 2014)

L'any 2010 l'Observatori dels Drets de la Infància publica el “Document de bases del consell Nacional de la Infància i l'Adolescència de

Catalunya (CNIAC)", que seria el marc referencial per a la redacció del Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents de Catalunya. I el 20 de novembre del 2014 és el moment històric en què per primera vegada es constitueix un Consell Nacional d'Infants i Adolescents.

Què és el CNIAC? És un espai de trobada i participació dels infants i els adolescents de Catalunya, on reflexionen, opinen i fan propostes sobre els temes que els afecten. Els infants i adolescents expressen els seus desitjos, demandes, propostes, projectes, retrets o crítiques als polítics per tal de fer un país millor per a tothom. El Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya (CNIAC) es constitueix amb vocals representants dels consells d'infants territorials en funcionament. El CNIAC depèn de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència de la Generalitat de Catalunya.

Qui forma part del CNIAC? Infants i adolescents de Catalunya de 8 a 17 anys. El CNIAC ha de procurar una representació territorial i social àmplia, és a dir, ha de garantir un nombre semblant de nens i nenes, d'infants i adolescents, així com la presència d'infants més vulnerables: discapacitats, minories ètniques, d'origen estranger i protegits per tutela pública, entre altres.

5. Uns reptes de futur immediat que s'han de fer present

L'exercici de la ciutadania és una oportunitat de desenvolupament polític. La implicació activa dels infants i joves com a ciutadans fa que la qualitat de la ciutat sigui més elevada, però sobretot permet que els infants i els joves siguin ciutadans més participatius. És necessari que s'incrementi el nombre d'òrgans de participació infantil en el si de la governança municipal. És necessari que es multipliqui el nombre de pràctiques participatives infantils vinculades a la governança municipal. Pràctiques que no siguin només activitats extraordinàries i puntuals, excepcionals, sinó que estiguin integrades en el si de les relacions dels infants amb el seu entorn immediat i que sigui una forma d'estar i de prendre part en la política municipal. Per això cal un major compromís per part dels governs municipals per a la generació d'estructures participatives dels infants dins del municipi.

També s'ha de promoure la implicació de la infància en la macropolítica. El CNIAC és un gran avanç per a la participació infantil a Catalunya. Aquest és un òrgan que en el seu primer any de funcionament s'ha definit internament i ha vetllat per impulsar diferents accions per aconseguir la participació dels infants arreu de Catalunya, així com la Convenció dels Drets dels Infants. En poc temps ha avançat de manera segura i ferma en el seu sentit i significat. Tot i que encara s'ha de consolidar més, ha de ser més conegut entre la ciutadania, sobretot entre els infants i adolescents de Catalunya, i ha d'incrementar els procediments de comunicació amb els consells municipals. I també ha de ser interioritzat i reconegut pels "líders" polítics i referents institucionals, tant a nivell municipal com nacional. Si sumem l'activisme dels infants participants tant a nivell municipal com a nivell nacional, la infància i tots nosaltres avançarem en el dret a la ciutadania i en la configuració de polítiques més justes i igualitàries.

En cas que algú encara necessiti més arguments per reconèixer l'infant com a ciutadà actiu i activista, recordem tres raons fonamentals de la participació infantil (Trilla i Novella 2011):

- **Una raó jurídica.** És un dret de la ciutadania i els infants són ciutadans del present. Així ho reconeix la Convenció dels

drets dels infants (1989), la *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*, i el *Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents de Catalunya a la Constitució del CNIAC*.

- Una raó pragmàtica. La participació en general —i, per tant, també la infantil— suposa una millora dels àmbits en els quals es produeix. Amb l'infant com a participant actiu i activista hi guanya tothom, hi guanyem com a institució i país.
- Una raó democràtica. La igualtat d'oportunitats, la governança participativa i el desenvolupament de la ciutadania compromesa i cooperativa passa per una implicació activa i activista des d'edats molt primerenques. Tots fem ciutat, tots fem país. Som-hi!!

A continuació destaquem alguns reptes del present o del futur immediat per tal que la participació infantil en la governança de la ciutat sigui autèntica i amplifiqui la seva incidència en el dia a dia:

- Fer un salt de la participació d'aparador sense funcionalitat ni incidència en la quotidianitat de la ciutat a una participació incident, que suma al projecte de ciutat i que transforma l'entorn immediat i proper.
- Relacionar-se amb els infants i adolescents com a ciutadans que són amb capacitats i potencialitats en l'exercici autònom i responsable de la ciutadania. És necessari cedir el lideratge i la responsabilitat sense por i plens de confiança en les potencialitats dels infants.
- Activar òrgans de participació infantil i adolescent no és un projecte més. És facilitar l'exercici i fer operativa la governança democràtica dels infants a la ciutat, d'allò que s'ha de responsabilitzar l'equip de govern. No s'ha de delegar a altres instàncies educatives.

192) EL CONSELL DE NOIS I NOIES DE L'HOSPITALET

- Incorporar els infants en els espais de disseny, definició, planificació, execució i avaluació des de les accions més petites als projectes més grans. Els infants planifiquen i organitzen la seva participació dins de les sessions de treball intern i en les accions que lideren.
- Comportar transformacions que es percebin i transcendixin. Els infants han de veure que la seva participació val la pena, transforma la seva quotidianitat i és reconeguda pels seus conciutadans i pels líders polítics.
- Innovar des de qüestionar-se i revisar el funcionament del consell amb els infants que en formen part. Incorporar instruments d'avaluació que possibilitin la identificació de les fortaleses i febleses de la pràctica participativa dels infants en les polítiques públiques.
- Concretar i ritualitzar la participació. Ha d'envair la complexitat de les relacions educatives des de les intencions a les metodologies, sense descuidar els espais de decisió.
- L'activisme mitjançant la participació suposa un grau de compromís, d'apoderament, de dotar de competències per al seu exercici i d'anar desenvolupant-les per arribar a una major autonomia compromesa en el jo, amb el nosaltres, amb el TOTHOM.

A poc a poc la participació infantil ha de ser revolucionada per infants i adolescents. En la mesura que s'incrementi el nombre de ciutats amb òrgans de participació infantil, el potencial de mobilització i transformació impregnarà la quotidianitat dels municipis i la qualitat de les decisions polítiques. La governança democràtica és cosa de tots i totes!!

Referències bibliogràfiques

AGUD, I., NOVELLA, A., & LLENA, A. (2014). "Conditions for an effective children's participation, according to children's voices". *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 46, 9-21.

CASAS, F., GONZÁLEZ, M., CARME, M., NAVARRO, D., MALO, S., FIGUER, C. I BERTRAN, I. (2008). *Informe sobre experiencias de participación social efectiva de niños, niñas y adolescentes* [Versiónelectrónica]. Madrid. Ministerio de Educación, Política Social y Deporte.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2010, 27 de maig). *Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència* (14/2010). A Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya N° 5641 [en línia]. Disponible a: <http://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>. [2016, 13 de febrer]

GENERALITAT DE CATALUNYA (2013, 23 de juliol). *Pacte per a la infància a Catalunya*. Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència. Disponible a: http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematic/07infanciaiadolescencia/pacte_infancia__catalunya/bases_pacte_infancia.pdf. [2016, 13 de febrer]

GENERALITAT DE CATALUNYA (2013, 23 de juliol). *Decret dels consells de participació territorial i nacional dels infants i adolescents de Catalunya* (200/2013). A Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya N° 6425 [en línia]. Disponible a: http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematic/07infanciaiadolescencia/observatori_drets_infancia/destacats_columna_dreta/decret_consell_participacio_territorial_nacional_infants_adolescents.pdf [2016, 13 de febrer].

HART, R. (1993). *La participación de los niños: de la participación simbólica a la participación auténtica*. Santa Fe de Bogotá: UNICEF.

— (2011). *Planning Cities with Children in Mind. A background paper for the State of the World's Children Report*. New York: UNICEF.

LÁZARO, A. (2014). "La participació política de la infància a Catalunya: el Consell Nacional dels Infants i els Adolescents. *Butlletí d'Infància*, 77, 1-10.

NOVELLA, A. (2012). "La participación infantil: concepto dimensiona en pro de la autonomía ciudadana". *TESI Teoría de la Educación, Educación y Cultura en la Sociedad de la Información*, 13 (2), 380-403.

NOVELLA, A. (2013). *Infants, participació i ciutat. El Consell d'Infants, un exercici de ciutadania*. Barcelona: Horsori.

NOVELLA, A., LLENA, A., NOQUERA, E., GÓMEZ, M., MORATA, T., TRILLA, J., AGUD, I., CIFRE-MAS, J. (2014). *Participación Infantil y Construcción de la Ciudadanía*. Barcelona: Graó.

REBOLLO, O. (coord.) (2006). *Document marc sobre participació de la infància en el municipi*. Seminari de la Xarxa de Municipis amb projectes de participació infantil. Àrea d'Educació. Diputació de Barcelona. Disponible a:
<http://www.diba.cat/documents/113226/a1d3f586-e4db-4313-9e37-cbe3d2f628c9> [2016, 13 de febrer]

TONUCCI, F. (1997). *La ciudad de los niños: un modo nuevo de pensar la ciudad*. Buenos Aires: Losada-UNICEF Argentina.

— (2004). *Quan els infants diuen PROU!* Barcelona: Graó.

TRILLA, J. (1998). "Pensar la ciutat des de l'educació". Document del seminari Projecte educatiu de ciutat. *Temes d'Educació*, 12, 13-55.

TRILLA, J.; NOVELLA, A. (2001). «Educación y participación social de la infancia». *Revista Iberoamericana de Educación*, 26, pàg. 137-164.

— (2011). «Participación, democracia y formación para la ciudadanía. Los consejos de infancia». *Revista de Educación*, 356, pàg. 23-43.

El Consell de Nois i Noies de l'Hospitalet es va començar a formar l'any 1999, en el context de l'impuls a les polítiques educatives municipals que va significar l'acord de Govern entre el PSC, ICV i EUiA després del resultat de les eleccions municipals celebrades el mateix any. Concretament va ser un projecte endegat des de la regidoria d'Educació. La creació d'un òrgan de participació infantil a la ciutat es va preveure en el Pla d'Actuació de la regidoria d'Educació del curs 1999-2000.

Per tal d'iniciar el projecte es va partir d'una iniciativa prèvia de dinamització de la participació dels nois i noies als instituts de Secundària. La nova llei d'educació aprovada a finals del 1990 havia previst la formació dels consells escolars i la participació en aquests consells de representants dels estudiants, escollits entre els alumnes del segon cicle de l'ESO (3r i 4t). Amb l'objectiu de promoure la participació dels estudiants en aquest òrgan, la regidoria d'Educació de l'Hospitalet va posar en funcionament una campanya de sensibilització entre l'alumnat de Secundària de tots els centres de la ciutat, el disseny de la qual s'havia encarregat a El Casalet-Moviment d'Ensenyants de l'Hospitalet i a Daniel Maneja. En el marc d'aquesta campanya es van editar uns primers materials consistents en unes Unitats Didàctiques que convidaven tots els alumnes a experimentar i prendre consciència de la importància de la seva participació en els òrgans de direcció dels centres educatius per tal d'expressar les seves inquietuds i contribuir a millorar el funcionament dels centres.

En aquest context, El Casalet va presentar un projecte titulat *Participació, comunitat educativa i alumnat. Projecte per a la participació dels infants i nois i noies a l'Hospitalet*, en el qual s'exposaven els motius, principis i àmbits de la participació dels infants i nois i noies a la ciutat.

Editat en conveni amb:

Ajuntament de L'Hospitalet

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació promoció del Centre d'Estudis de l'Escola de l'Hospitalet

